

༄༅།།བོད་ཀྱི་ནང་བསྟན་དཔེ་ཚོགས་ལྟེ་གནས་།།

Tibetan Buddhist Resource Center

Text Scan Input Form - Title Page

Work:	W1KG24307	ImageGroup:	I1KG24346
LCCN:	n/a	ISBN:	n/a

Title:	<p>གོང་ས་སྐུབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གིས་མོན་རྟ་དབང་དགོན་དུ་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདུད་ཅི་ཐོག་ མར་སྐུལ་ནས་མི་ལོ་ ༡༣ གྱི་ལོ་འཁོར་བར་བཀའ་དྲིན་རྒྱུ་བྱས།</p> <p>gong sa skyabs mgon chen po mchog gis mon rta dbang dgon du dam pa'i chos kyi bdud rtsi thog mar stsal nas mi lo_55_hril po 'khor bar bka' drin rjes dran/</p>
Author:	n/a
Descriptor:	n/a
Original Publication:	n/a;n/a
Place:	tawang, a.p.
Publisher:	tendhon culture preservation society
Date:	[2014]
Volume:	1
Total Volumes:	1
TBRC Pages:	2
Introductory Pages:	n/a
Text Pages:	n/a
Scanning Information:	Scanned at Tibetan Buddhist Resource Center, 1430 Massachusetts Avenue, Cambridge, MA 02138, USA. Comments: 8/2016

གྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཡོན་ཏན་རྒྱལ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་གྱུ་གར་
 འབའགས་ལུང་ཏུ་ཡུལ་བས་འཁོར་སྐབས་མོན་ཏྲ་དབང་དགོན་ཏུ་
 དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བརྟན་ཆེ་བོག་མར་སྐུ་ལ་ནས་མི་ལོ་ ༥༥
 གྱི་ལོ་པོ་འཁོར་བར་མོན་ཏུ་ལ་མེར་སྐྱ་ལྷ་ལྷེ་མི་ལྷེ་
 ཡོངས་ནས་སྒོ་གསུམ་གྱས་པ་ཆེན་པོས་
 བཀའ་བྱིན་རྒྱུ་བྱས།

༡༩༡
 D33903



མོན་ཏུ་ལ་སྐྱོད་མོ་ལྷོངས་བཀའ་བྱིན་རྒྱུ་བྱས་ཀྱི་མཇུག་ལོ་ལྷོག་
 ཆོག་སྐྱོད་ཀྱི་ལོ་ལྷོག་སྐྱོག་སྐྱོག་





ལྷ་གཅིག་བཅེ་ཆེན་པུག་ན་པ་རྩོ་ཏུར་སྒྲིག་གར་རོལ་ཡུལ་བའི་དབང་པོ་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་པ་
མཆོག་སྐུ་ན་གཞོན་སྐབས་ཀྱི་གསེར་ཞལ།

༡༩། ལྷོ་བ་དཔོན་ཆེན་པོ་པུ་མི་རྩ་ལའི་ཡུང་གིས་ཟིན་པའི་མོན་ལུང་ལྷོ་བ་
 མོ་ལྷོ་ལས་ཀྱི་ལྷོ་བ་བཅུ་དྲུག་ཡོངས་ཆོག་ས་འཕགས་མཆོག་ལྷོ་བ་ན་པརྩོའི་སྤྱི་ལོ་
 ལྷོ་བ་རྩམས་ཀྱིས་བྱིན་བྱིས་རྒྱལ་ས་ཤིང་། ལྷོ་བ་པར་ལྷོ་བ་ཞིའི་གཙུག་ཅོང་
 འཇིག་རྟེན་ནི་བདེའི་དེད་དཔོན་ཁམས་གསུམ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ། ལྷོ་བ་ས་
 རྒྱལ་ས་མགོན་ ལྷོ་བ་དབང་ཐམས་ཅད་མཆོན་ཅིང་གཟིགས་པ་ཆེན་པོ་
 མཆོག་ལྷོ་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་བཅུ་ལྷོ་བ་དྲུག་ཆིབས་རྒྱུར་རྒྱལ་ས་ མོན་རྩ་དབང་
 དཔོན་དྲུག་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདུད་ཅི་ལྷོ་བ་ནས་བཟུང་། འཇིག་རྟེན་ལུང་ལྷོ་
 ཀྱན་དྲུག་པ་ཆོས་མཐའ་ཡས་པ་ལྷོ་བ་ཏེ་བཟུང་བྱ་ ༥༥ ལྷོ་ལོ་ལྷོ་བ་པའི་
 བཀའ་བྱིན་རྒྱུ་བཅུ་ལྷོ་བ་ཆེན་པོ་དྲུག་ལྷོ་བ་དཔོན་མཆོན་རྟགས་ཅན་འདི་
 བཞིན་བྱས་ལྷོ་བ་མོན་ལུང་མེར་རྒྱ་རྩ་ལྷོ་ལོ་ལྷོ་བ་པའི་ནས་ལྷོ་བ་སྤུམ་བྱས་པ་
 ཆེན་པོ་ལྷོ་བ་དབང་པམས་ཏེ་ལྷོ་བ་།

As prophesized by Guru Padmasambhawe, Monyul Kyimo Jong, (Monyul- The Happy Valley) has been sanctified by various manifestation of the Lord Chenrezig, particularly by the great fourteenth, the Nobel Laureate and undisputed spiritual sovereign of the three realms, His Holiness the 14th Dalai Lama, after his escape in 1959, turned the Wheel of Dharma for the first time in exile at Tawang Monastery followed by extensive teaching worldwide since then.

To commemorate the 55th anniversary of his maiden teaching in 1959 at Tawang Monastery, the God and Human dwellers of Mon region, collectively offer our gratitude objectified in the form of this souvenir.

ཐུང་བརྗོད།

ལྟར་བཅས་འགྲོ་བའི་འདྲན་མཆོག་ཁམས་གསུམ་ཆོས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་ཡགོང་ས་ལྷ་མིའི་རྣམ་འདྲན་
ཡསྐབས་མགོན་ཡར་ལྟུང་དབང་ཐམས་ཅད་མཁྱེན་ཅིང་གཟིགས་པ་སྐྱེས་ཐུང་བཅུ་བཞི་བ་ཆེན་པོ་
མཆོག་ནི་ངེས་པ་དོན་དུ་འཕགས་མཆོག་འཛིག་རྟེན་དབང་ལྷག་དྲུང་སྤྲིག་གར་གྱི་རྣམ་པར་རོལ་
བ་ཡིན་པར་མདོ་རྒྱུད་ཀྱི་ཡུང་བསྐྱེད་ཆོད་མ་དག་ལས་གསལ་བ་མ་ཟད། ཐུན་མོང་གཏུལ་བྱའི་
སྤང་ངོར་ཡང་སྐྱ་གཞོན་ལྷའི་དུས་ནས་ད་བར་གྱི་མཛད་པ་རྣམས་རང་ཅག་རྣམས་ཀྱི་བསམ་
བརྗོད་ལས་འདས་པའི་སངས་རྒྱུ་དངོས་ཀྱི་མཛད་པ་ཞིག་ཡིན་པ་སྒྲོས་མེད་དུ་ཡོངས་སུ་
གྲུབ་པ་འདི་ལགས།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༡༩ ལོར་ནག་ཤོགས་བདུད་རིགས་རྒྱ་དམར་གྲུང་ཐུན་གྱིས་ཐོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་
སྤྱོད་བཅུད་ཡོངས་རྫོགས་ཉམས་ཉེས་སུ་བྱས་པ་ལས་ཡགོང་ས་ཆེན་པོ་སྟོན་འཁོར་རེ་ཞིག་རྒྱ་
གར་འཕགས་པའི་ཡུལ་དུ་བཅན་བྱོལ་དུ་ཕེབས་སྐབས་མོན་ཡུལ་སྤྱིད་མོ་སྤོངས་སུ་ཡཞབས་
སེན་གྱི་བརྗོད་རྣམ་པར་འཁོད་དེ་སྤྱོད་བཅུད་ཐུན་གྱིས་རྒྱབས་པ་དང་དུས་མཚུངས་སུ་མོན་རྟ་
དབང་དགོན་དགའ་ལྡན་རྣམ་རྒྱལ་ལྷ་ཅེར་དམ་པའི་ཆོས་ཀྱི་བདུད་ཅི་ཐོག་མར་སྐུལ་ནས་འདི་ལོ་
བགྲང་བྱ་ ༡༡ ཟླ་པོ་འཁོར་བའི་བཀའ་འདྲིན་རྗེས་བྲན་ཅུ་རྒྱའི་སྐུལ་བཟང་གི་ཉིན་མོ་འདིར་གུས་
སྒོ་བ་མོན་ཡུལ་སེར་སྐྱ་ལྷ་མེ་མེ་ཕྱེ་ཡོངས་ནས་དགའ་དད་གུས་པ་ཆེན་པོས་རིན་ཆེན་དང་གཉིས་
ལས་གྲུབ་པའི་མཆོན་རྟགས་ཁྱད་པར་ཅན་གྱི་འབྲུལ་དངོས་དང་སྐྱ་ཆེ་རྒྱལ་བ་ཆེ་མཐའ་ལས་
པའི་ངོ་ཐོར་བརྟན་པར་བཞུགས་པའི་གསོལ་འདེབས་སྦྲད་ཆེ་དཔག་མེད་ཀྱི་སྐྱ་རྟེན་དང་གསུང་
རྟེན་གསེར་གྲིས་ཀྱི་ཆེ་མདོ། ཐུགས་རྟེན་བཀའ་གདམས་མཆོད་རྟེན་བཅས་འབྲུལ་དངོས་པད་
ཅུ་རྩ་བྱ་ཡང་དད་དམ་གུས་པ་ཆེན་པོས་དབུལ་ཞིང་། དུས་བྲན་འདི་དང་འབྲེལ་བའི་ཡགོང་ས་
མཆོག་གི་མཛད་རྣམ་ལས་བཅན་བྱོལ་དུ་ཕེབས་སྐབས་མོན་ཡུལ་བརྒྱུད་རྟེན་ཕུར་དང་དེ་ནས་

མ་ཕུ་རི་པར་ཆིབས་སྒྲུབ་གནང་ཚུལ་གྱི་སྒོར་ནམས་དཔར་བསྐྱེད་ཞུ་དགོས་གཤམ་ཆེར་མཐོང་ནས་
བཞུགས་སྐྱོད་མེད་མཛད་ནས་སྡེ་ཆོན་ནས་འདོན་སྡེལ་གནང་བའི་མཛད་ནས་རྒྱ་ཆེན་སྡེར་
རྒྱུ་རྩལ་མཆོ་རྒྱལ་ལམ་ལུང་བརྒྱ་ལྷན་སྡེལ་པམ་ལུ་པ་ལས་བཏུས་པའི་དུམ་ཕུ་ཞིག་དཔར་སྐྱེད་
ཞུ་རྒྱུ་དེ་གནས་ཆོག་མཆོན་གནང་བར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་ཞུ་ཡིན།

ར་ཆོའི་རེ་བའི་གཙོ་བོ་ཐོད་བརྒྱད་ནང་བསྐྱེད་ནི་ཐེག་བ་ཆེ་ཆུང་ཐུགས་དང་བཅས་པ་ཡོངས་སུ་
རྒྱུགས་པ་དཔལ་ན་ལེན་ཁྲི་ཆོས་བརྒྱད་ཀྱི་མ་མེད་པ་འཇམ་སྒྲིང་སྒྲིའི་སྒྲེ་རྒྱུའི་གསོས་དང་དཔལ་
དུ་བཞུགས་པ་འདི་བཞིན་མི་ཉམས་དར་རྒྱས་ཐུགས་བརྟན་ཡོང་བར་ཐོད་རྒྱལ་ཁབ་ཆེན་པོའི་རང་
དབང་སྤར་གསོ་དགོས་པ་ཤིན་ཏུ་གསལ་བས་ཡ་ཤོང་ས་ཡ་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ཀྱིས་
མིན་ལྷ་ལྷན་རྒྱ་འཛིན་གཉིས་པའི་ཐོ་བྱང་དུ་ཡ་ཞབས་གྱི་བསྐྱོར་ནས་པར་འཁོད་ནས་ཐོད་གཞིས་
བྱེས་མཉམ་འཇོམས་གྱི་དགའ་སྦྱིད་དཔལ་ཡོན་བཞད་པའི་རེ་སྒོན་ཐུགས་བྲག་ཞུ་རྒྱུ་དང་། དུས་
ཅན་གྱི་མཛད་སྒོ་འདིར་མཉམ་ཞུགས་གནང་མཁན་རྒྱ་ཆེའི་མེར་སྐྱེ་མི་མང་ནམས་ལ་ར་ཆོས་
དགའ་བསུ་དང་བཅོས་མིན་མཛད་མེས་འཁོལ་བའི་ངང་འཆམས་འདྲི་ཞུ་རྒྱུ་བཅས། མོན་ལུལ་
སྦྱིད་མོ་ལྗོངས་བཀའ་ཤིན་རྗེས་ཅན་གྱི་མཛད་སྒོ་གོ་སྒྲིག་པ་ཐུན་མོང་ནས།

བོད་ཀྱི་དཔེ་མཛོད་ཁང་། གན་༡

Class No:

Acc. No. D: D33903

LTWA (Manuscript)

DHARAMSALA. H.P.

དཀར་ཆག

༡་ ལྟུལ་དབང་ཐམས་ཅད་མཁེན་པ་མཆོག་སྐྱེན་གཞོན་སྐྱབས་ཀྱི་གསེར་ཞལ།..... ༡

༢་ ཟེང་རྟགས་ལ་སྐྱར་ཡིག་ཉིན་ཐོད་དབྱིན་གསུམ་ཐོགས།..... ༢

༣་ ཟེང་བརྗོད།..... ༣

༤་ འབྲུལ་དངོས་ཀྱི་མཆོན་དོན་འབྲེལ་བཤད།..... ༤

༥་ མཐོང་རྟམ་སྒྲིང་བསྟུན།..... ༥

༦་ མཐོང་རྟམ་དང་འབྲེལ་བའི་སྐྱབས་ཁག།..... ༣༠

འབྲུལ་དངོས་ཀྱི་མཆོན་དོན་འབྲུལ་བཤད།

༡ བསྐྱེད་འདབ་མ་བཞད་པ་ནི། འཕགས་མཆོག་ཕྱག་ན་བསྐྱེད་ཐུགས་བསྐྱེད་ཀྱི་ཆེ་ཏེ་བྲུལ་གྱིས་འགྲོ་བ་ཡོངས་ལ་བཅེ་བ་ཆེན་པོས་དཔ་དུ་བརྒྱད་བ་མཆོན།

༢ འཇ་མ་སྤྱིང་གོ་ལའི་གཟུགས་དབྱིབས་ནི། སྤྱིང་འདིས་མཆོན་ཡངས་པའི་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་ཀྱི་སྒྲོད་བརྒྱད་ཡོངས་སུ་རྫོགས་པར་འཕགས་མཆོག་འཇིག་རྟེན་མགོན་པོའི་ཐུགས་རྗེའི་བྱིན་རླབས་ཀྱི་རྒྱན་བཟང་འཇོ་བ་དང་། མགོན་པོ་གང་གི་རླབས་ཆེན་ཐུགས་བསྐྱེད་དང་མཛད་བཟང་གི་མཐུས་སྤྱིང་ཆེན་འདི་དག་ཞི་བདེའི་སྤྱང་བས་བྱུང་བ་མཆོན།

༣ སྤྱིང་དུ་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་ཅིབས་བརྒྱད་པ་དང་དབྱུང་བཅས་ནི། ཡལོངས་ཡ་སྐྱབས་མགོན་ཡ་རྒྱལ་བའི་དབང་པོ་མཆོག་གིས་ཟབ་གསུང་ཆོས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་འཇིག་རྟེན་གྱི་ཁམས་སུ་རྒྱ་ཆེར་བསྐྱོར་ཏེ་བདག་ཅག་གི་སྟོན་པ་ལས་ཀྱང་ལྷག་པའི་མཛད་པ་བདག་གིར་བཞེས་པའི་བཀའ་འདྲིན་གྱི་ཕུང་པོ་མཛོན་པར་སྦྱི་ཞིང་། གསུང་གི་མཛད་པ་ནི་མཛད་པ་ཀྱན་གྱི་མཆོག་ཏུ་གྱུར་པ་ལྟར། གདུལ་བྱ་རྣམས་ཀྱི་མ་རིག་མོངས་སུ་སྒྲིལ་ཏེ་ཡང་དག་པའི་ལམ་ལ་དཀྱིན་ས་ཐར་བ་དང་ཐམས་ཅད་མཐུན་པའི་གོ་པར་ལ་འགོད་པར་མཛད་པ་མཆོན། དར་གྱི་བྱེད་ཆོས་ཡང་བ་དང་འཇམ་པ་བཞིན་དུ་གདུལ་བྱའི་རྣ་བར་གསུང་གང་ཞིག་ཐོས་ཀྱང་ཉན་བདེ་བའི་འཇམ་པ་དང་། གསུང་གི་དོན་ཉམས་སུ་སྤྱང་བར་དཀའ་ཆོགས་མེད་པར་བདེ་སྐྱབས་ཏུ་ཉམས་སུ་སྤྱང་ཆོག་པས་བཀའ་ལྷི་བ་མེད་པར་ཡང་བ་དང་མཚུངས་ཤིང་གདུལ་བྱ་སྐྱོར་བ་འབྲིང་མཐའ་མ་གསུམ་གྱིས་ཉམས་སུ་སྤྱང་བདེ་བ་མཆོན་ནོ།

ཕྱི་ལོ་ ༡༩༥༩ ལོར་ཡལོང་ས་སྐྱབས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་
 བོད་དང་རྒྱ་གར་ས་མཆོམས་རྒྱ་དྲུང་ས་མོ་ནས་མ་སྤྱི་
 བཀྲགས་སྐར་དུ་ཞབས་སོར་འཁོད་པའི་
 བར་གྱི་མཆད་ནམ་མཁུང་བསྐྱེས།

ས་བཅད་དང་པོ།

བོད་རྒྱའི་མཐའ་མཆོམས་རྒྱ་དྲུང་ས་མོ་དང་།
 མོན་རྟ་དབང་དགོན་པར་ཡཞབས་སོར་བདེ་འཁོད་བྱུང་ག།

༡༽ རྒྱ་དྲུང་ས་མོར་ཐེབས་བསུ་སྡེ་ལོན།

མིད་ཆོན་ནེ་རྟ་རུས་(Nehru)རྒྱ་གར་གྱི་གྲོས་ཆོག་པོ་ལ་མར་གཞུང་འབྲེལ་གསལ་བསྐྱགས་གནང་
 བོན། "དེ་རིང་ ༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣༡ ཉིན་དུ་ལའི་རྒྱ་མ་མཆོག་རྒྱ་གར་གྱི་མངའ་ཁོངས་སུ་ཡཞབས་
 མོར་འཁོད་ལུགས་གཞུང་འབྲེལ་གྱིས་དེས་གཏན་འཁེལ་བའི་གསལ་བསྐྱགས་གནང་སྐབས་ཀོང་རི་
 མི་དང་། རྒྱ་ཆོག་པོ་རིང་ལུགས་ཀྱི་འབྲུམ་མི་སོགས་ཚང་མས་དགའ་བསུའི་འཁོད་སྐྱབས་བསྐྱགས་མིང་།
 ད་དུང་བསྐྱར་དུ་མིད་ཆོན་གྱིས་དུ་ལའི་རྒྱ་མ་མཆོག་རྒྱ་གར་བྱང་ཤར་མཐའ་ཁུལ་རྟ་དབང་སྡེ་ཆོན་གྱི་
 དམག་སྡེ་ལས་ཁུངས་བརྒྱད་མོན་རྟ་དབང་ཚོགས་སུ་ཐེབས་བཞེན་ཡོད་པ་དང་། ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༥ རེས་
 ལུགས་ཉི་མའི་ཉིན་མོན་རྟ་དབང་དུ་ཞབས་སོར་འཁོད་རྒྱ་ཡིན་ལུགས་དང་།

དུ་ལའི་རྒྱ་མས་ཐུགས་རེ་འདོན་གནང་མཆད་པ་བཞིན། ཁོང་ལ་རྒྱ་གར་དུ་བཞུགས་རྒྱའི་མཐུན་
 རྒྱུན་ཇི་དགོས་འབུལ་གཏན་འཁེལ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་འཁོར་བསྐོས་མ་གྲངས་བརྒྱད་ཅུ་ཐམས་པ་རྒྱ་གར་ནང་
 ཐེབས་ཀྱིན་ཡོད་ལུགས་གསལ་བསྐྱགས་གནང་།

༡༩༥༩ ཟླ་ ༣ ཚེས་ ༣༡ ཉིན། མང་མང་ནས་བོད་རྒྱའི་ས་མཆོམས་རྒྱ་དྲུང་ས་མོར་ཆེབས་བསྐྱར་
 བསྐྱངས། དེར་འབྲུམ་ལའི་རྒྱ་བྱུང་ཆོན་ཆེན་གྱི་ལས་རོགས་སྐྱུ་ཞབས་ཀྱི་ཨེ་ཤེ་མུར་ཏི་ (D.S. Murti) དང་།

ས་གནས་ཀྱི་འགོ་དཔོན་རྩ་བུ་ཟླ་བ་ཆེ་རིང་། རྟ་དབང་ལས་བྱེད་ལྟ་བུ་རྒྱ་མ་ཅན་ནས་ཡལོང་
 ས་ཆེན་སོར་གྲུས་བསུའི་མཇུག་དར་ལུགས། ཡལོང་ས་མཆོག་གི་ལྷན་དུ་སྐྱུ་བྱུང་བཞི་ལུ་ཡོད་ཅིང་། ས་

གནས་དེ་ནས་ཐོང་གི་སྐྱ་སྤྱང་དཔག་མི་ནམས་ཀྱི་མེ་མདངས་ཆ་ཆར་ཡར་བལྟས་ཏེ། རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་
 ཆེད་བཅུགས་སྐྱ་སྤྱང་ལོང་དཔངས་ནམས་ནས་གྲས་བསྐྱེད་ཏེ་སྤྱི་གྲས་གྲས་འདུད་ཞུས། དབུ་གྲར་གསར་
 བས་མཆོན་གང་ཅིའི་ཕེབས་སྤྱི་གྲས་གཞུང་ལེགས་ཞུས་ཡོད་པ་དེར་གདན་དྲངས། སྐྱ་ལའོར་ནམས་གྲར་
 ཞག་མོ་མོར་སྒྲེ་ལེན་ཞུས།

འདི་ཉིན་ཆང་མ་འཇིགས་ཉིན་གྱིས་ས་ཁུལ་ནས་ཐར་ཡུལ་པ་ཅས་མ་ཟད། དབུ་གྲར་གྱི་རྒྱ་བ་
 མདུན་ལོགས་སུ་རྒྱ་གར་གྱི་སྐྱ་སྤྱང་དཔག་མི་བཅུགས་ཡོད་པ་དང་། ལྷག་པར་ལའོར་ས་མཆོག་ཉིན་རེ་
 གཉིས་སྟོན་ནས་སྐྱ་ཁབས་པ་དེ་མིན་སྤྱང་བ་དྲངས་བསྐྱེད་བཅས་ཆང་མ་ཏེ་ཅར་རྒྱགས་བདེའི་གནས་སུ་
 གྲར་པ་ཞིག་སྤྱང་འདུག།

༡༩༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩ རེས་གཟའ་པ་སངས་ཉིན་གྱི་སྤྱི་དཀྱིལ་ལྟེ་ཏ་རུས་ཕྱོས་ཆོགས་ལོག་
 མར་གཏམ་བཤད་གནང་དོན། རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ཐག་གཅོད་གྱིས་ལའོར་ས་མཆོག་ལ་རྒྱ་གར་དུ་
 བཞུགས་སྐྱེའི་མཐུན་ཆེན་རི་དགོས་ལུལ་ཡོད་སྟོར་དང་། དེ་རིང་ཉིན་རྒྱ་བཟེས་སྤྱི་སྤྱི་ལས་ཁུངས་ཀྱི་
 སྤྱང་ཆེ་སྐྱ་ཁབས་ཨེ་ཤི་ཊ་ཏ་(S.Dutt)ནས་རྒྱ་ནག་གི་གཞུང་ཆེན་སྐྱ་ཁབས་པེན་ ལུ་ལི་(Pan Tzu
 Li)རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱི་ལས་ཁུངས་ནས་སྤྱང་ལོང་གྱིས་སྤྱི་དཀྱིལ་ལྟེ་ཏ་རུས་གཏམ་བཤད་གནང་བའི་རོ་
 བལུས་དང་། ལའོར་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་སྐྱ་ཁབས་པ་དེ་བར་ཁབས་མོར་འཁོད་གནང་མཛད་
 པ་གཞུང་ལེའ་བརྒྱད་འཁེལ་ལ་མ་བྱས་མིང་། སྤྱི་དཀྱིལ་ལྟེ་ཏ་རུས་གཏམ་བཤད་གནང་བའི་སྐབས་
 ཕྱོས་ཆོགས་ལོག་མའི་འབྲུམ་མི་ཡོངས་ཀྱིས་སྐྱོ་མེས་པ་འཁོལ་བའི་དང་ནས་དགའ་བསྐྱེའི་འཆས་པ་འཇི་
 ཐལ་མོ་ཡུན་རིང་བརྟམས། ད་དུང་ལྟེ་ཏ་རུས་ཉིས་ལས་སྟོན་དུང་ཕྱོས་ཆོགས་ལོག་མར་གསལ་བཤད་
 གནང་དོན། ལའོར་ས་མཆོག་དང་ལྷན་དུ་སྐྱ་ལའོར་མི་གང་ས་བརྒྱུད་ཏུ་ཐམས་པ་བཅས་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩༡
 ཉིན་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་ཁབས་མོར་འཁོད་གྱི་ཡོད་པའི་གསལ་བསྐྱེད་གསལ་བཞུགས་གནང་ཐོན་པ་རེད། ཅས་དང་།

༡༩༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩ ཉིན་འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་སྟོན་ཆེན་ཏར་མན་དར་མིང་ (Harmander
 Singh) གིས། བ་ཀི་ཤི་ཐན་གྱི་རྒྱུད་འཕྲིན་ནང་ནས་གསར་འཛུར་གྱོ་མོས་ལ། ལའོར་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་
 ས་མཆས་པ་ནང་ཁབས་མོར་འཁོད་གནང་མཛད་པའི་གསར་འཛུར་འདི། དེ་ཅིན་རྒྱུད་འཕྲིན་ཁང་ནས་
 གསལ་བསྐྱེད་གསལ་བྱས་པ་ཞིག་རེད་འདུག།

ཕྱི་ཉིན་ནང་བར་དང་འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་གྱི་ལས་ལོགས་ཀྱིས་སྐྱོ་མེས་ཞུས་ཐོག་ རྒྱ་གར་གྱི་སྤྱང་
 དཔག་དང་བཅས་ལའོར་ས་མཆོག་སྐྱ་ལའོར་རྒྱ་དྲངས་མོན་མཆིབས་ཐོན་གྱིས་སྐྱོ་ཐམས་མཆོད་ཉིན་དང་།

ཤར་མེ། ལུས་ལ། མཐོང་ལེགས་བཅས་སུ་བརྒྱགས་ཞག་རེ་གནང་། ལུས་ལར་འབྲུམ་སྡེ་ལའི་སྤྱི་བྱ་བ་སྒོན་
 ཆེན་སྤྱི་ཞབས་ཏར་མན་དར་སིང་ (Harmandar Singh) ལུ་བཞིང་ཡལོང་ས་ཆེན་པོར་འཆམས་
 ལུ་བཅར་གནང་ལ་ལྷོད་མཇལ་བསྐྱབས་སྐྱབས་ཁོང་ནས་སྤྲོད་མོང་ཐོག་མར་ལྷིང་། ཡལོང་ས་
 མཆོག་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་སྤྱི་ལམས་བདེ་བར་ཞབས་སོར་འཁོད་པ་གིན་ཏུ་ནས་དགའ་སྤྱོད་ཆེན་པོ་བྱང་།
 ད་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་ཆིབས་བསྐྱར་གནང་ཡོད་པར་སོང་། སྤྱི་ལུང་སྤྱོད་ཀྱི་འགན་འཁུར་ཆ་ཆང་ཆོར་
 ཡོད་པ་རེད།

འདི་ཉིན་ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༩ ལྷོ་ཆུ་ཆོད་ ༡༡ ཅས་ལ་རྒྱ་གར་རྒྱལ་ཡོངས་རྒྱུང་འཕྲིན་ཐོག་སྤྱི་
 ཆོན་ནི་ཏ་རུ་ས་ཡལོང་ས་མཆོག་ས་མཆམས་ཆུ་དྲངས་སོ་བརྒྱད་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་ཏུ་ཞབས་སོར་འཁོད་
 ལུགས་གསལ་བསྐྱགས་གནང་སོང་། ཞེས་སོགས་ལྷིང་།

དེ་ཉིན་འབྲུག་བཟའི་ས་སྐང་གི་ཆོད་དཔོན་ལེགས་མཐོང་འཆམས་ལུ་མཇལ་ཁར་བཅར་
 བརྒྱགས་ཞག་འབེལ་ལུལ་སོ་སོའི་ལུལ་མི་འཛོམས་འདུས་ལ་མཇལ་ཁ་དང་། ཆོས་འབྲེལ་ཡང་གནང་།
 ལུལ་མི་ཆོས་ལེབས་ལས་གང་ལར་གད་བདར་ཐོག་དཀར་ཐིག་དང་། མེ་ཉོག་སྤྱོད་གས་ཀྱི་མཐའ་རྒྱན་
 སྤེལ་བ། བསངས་དུད་འབྱར་ཞིང་། རང་རང་གི་ཁང་ཐོག་དར་ལྗོག་གསར་བ་འཛུགས་པ་སོགས་སྤྱི་
 བས་དད་གུས་ལྡན་པའི་ཆེ་བསྟོད་ལེབས་བསུ་ལྷིང་།

༡༩༥༤ ལྟ་དབང་དུ་ལུལ་མི་སེར་སྤྱད་པོན་དམངས་ནས་ལེབས་བསུ་དང་ ཆོས་འབྲེལ་ལྷིང་།

ཏར་མན་དར་སིང་གིས་གསུངས་དོན་ "ངོས་རང་གི་སེམས་ནང་ཏ་ཅང་གི་དངངས་སྤྱག་ཆེན་
 པོ་དེ་ནི། ཡལོང་ས་མཆོག་སྤྱི་ཐང་ཆད་བསྐྱད་ཡོད་ནའང་། ར་ཆོས་ས་མཆམས་ནས་གང་སྤྱར་གདན་
 འཕེན་ལྷིང་ས་བྱུང་བར་ཉིན་ལས་ལུས་པ་ཡིན་ན། སྤྱི་ལུང་ཉིན་ཁ་ཆེན་པོ་ཡོད་ཅིང་། རྒྱ་མཆོན་དེ་དག་
 ལ་བཞེན་ནས་འབྲུལ་དུ་ཏ་དབང་ལ་ཞབས་སོར་འཁོད་གནང་ཡོང་བ་ལྷིང་། དེས་མ་ཆད་རྒྱ་གར་
 དབྱུས་གཞུང་ནས་བཀའ་མངགས་གཟབ་ནན་གནང་དོན། ཡལོང་ས་མཆོག་གི་སྤྱི་ལུང་སྤྱོད་ཆེད་ཏ་
 དབང་དཔོན་དུ་ལུལ་མི་རང་བརྒྱགས་ན་འབྲེལ་མིན་གྱིས་གནས་འཕྲིན་ལག་སོན་བྱང་། ཞེས་གསུངས།

༡༩༥༤ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༥ ཉིན། མཐོང་ལེགས་ནས་ཆིབས་སོན་གྱི་ལེབས་ལས་དུ་ཏ་དབང་དཔོན་པ་དང་།

དུལ་སྤྱིའི་གཙོ་འགྲུལ་རྣམས་འཆོམས་ཁྱེད་བཅར་ཏེ་མཛུལ་དང་ཕུལ་བ་རང་སློབ་བསྐྱེད། སྤྱིད་གཏོང་
 ལ་ཅིར་རྟུང་བར་དགོན་པས་གསོལ་ཆ་མེད་པ་སྤྱིག་ཁུས་པར་རང་ཅམ་སྤྱི་བཞུགས་བསྐྱེད་པ། དེ་ནས་
 ཆེ་བས་ཐོན་གྱིས་རྟུང་བར་དགོན་པར་མེད་པ་ཅིར་དགོ་འདུན་རྣམས་ནས་མེར་བྱེད་དང་། སྤོས་སྤྱེ། ཏུང་
 རྒྱ། དགོན་ཁྲོད་གང་ས་ནས་འི་བཟང་བསའ་གི་དུ་བ་སྤྱི་འཕྱུར་དགུང་དུ་འཕྱོ་བས་ནས་མ་ཁའི་དམིང་ས་སུ་
 རྒྱ་འཛིན་དགར་ཤོ་མང་ཡོང་དུ་གཤོ་བར་འགྲན་བཞིན་པ་དང་། མི་མང་མེར་སྤྱི་བསྐྱོལ་པ་སྤྱི་ཕྱོད་བརྒྱད་
 བརྒྱ་ཐམ་པ་ཅམ་གྱིས་སྤྱི་གོས་ཐོགས་ཤིང་། དང་ལུས་ཀྱི་ཐལ་མོ་སྤྱོད་བའི་ལུས་འདུད་མེད་པས་བསྐྱེད་
 གཟུང་བ་ལྟས་ཁུས། དེ་ལྟར་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་མེད་པ་སྤྱིག་མ་གྲོན་ཁང་དུ་ཆེ་བས་ལ་ཞབས་འཁོད་སྐབས།
 སྤྱི་སྤྱང་རྒྱ་གར་དཔག་མིས་དུ་སྤྱིག་གིས་གྲུས་འདུད་ཁུས། དེ་འབྲུལ་འབྲུལ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་སློན་ཆེན་ཏུར་
 མན་དར་མིར་ནས་སྤྱི་ཕན་ཁུས་ཏེ་གཟིམ་རྒྱུད་དུ་གདན་འདྲུང་། སྤྱི་འཁོར་རྣམས་རང་རང་བཞུགས་སྤྱིག་
 མ་གྲོན་ཁང་ཁག་དུ་འཁོད་དེ་ཆོང་མ་སྤྱོད་བདེར་སྤྱི་དལ་གསོ་བཞིན་བཞུགས།

འདི་ཉིན་རྒྱ་ ༩ ཆེས་ ༥ ཉིན་སྤྱིད་སློན་ཆེན་ཏུས་ལ་གོང་ས་མཆོག་ལ་ཕྱག་ཁྲིམ་ཞིག་ཕུལ་
 བའི་ནང་དོན། འབྲུལ་སྤྱེ་ལ་ནས་བརྒྱུད་ལ་གོང་ས་མཆོག་གི་མེད་པ་བསྐྱེད་བཅར་མཁན་དེ་སྤོན་སྤྱི་མར་
 རྒྱ་གར་གཞུང་གི་སྤྱི་ཆ་བ་ཕུས་པ། ད་ཆ་རྒྱ་གར་ཀྱི་སྤྱིད་ལས་ཁུངས་ཀྱི་བྱང་ཆེ་གཞིན་པ་སྤྱི་ཞབས་མེ་
 བོན་(P N Menon) ནས་གདན་འདྲེན་ཞུ་གི་རེད། ཅེས་བཀོད་ཡོད་པ་རེད།
 རྟུང་བར་དུ་ཉིན་གཉིས་སྤྱི་བཞུགས་ཀྱི་ཉིན་དང་ཡོང་། རྟུང་བར་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱིས་གཙོས་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་ལས་
 བྱེད་ཡོངས་ནས་ཁྱེས་པ་བཞིན། ཁོང་ཆོའི་ནང་མི་དང་བཅས་པ་གྲངས་ཉིས་བརྒྱ་སྟོར་ལ་མཛུལ་ཁང་དང་།
 མ་ཆི་ཡིག་རྒྱག་གི་ལྷགས་ཕུང་བསྐྱེད།

ཉིན་གཉིས་པར་རྟུང་བར་སྤྱི་ནས་གསོལ་འདེབས་གདན་ཁུས་སྤྱིར་རྟུང་བར་དགོན་པར་ཆེ་བས་བསྐྱེད་
 གྱིས་དགོན་པའི་སྤྱོ་མཆོར་མདུན་དུ་བཞུགས་ཁེར་ལ་ཞབས་མོར་འཁོད། གསོལ་ར་བཞེས་འབྲུལ་དང་།
 མཆོ་སྤྱི་དགོན་པ་ཅེ་རེན་པོ་ཆེས་མཛུལ་ཆེན་གསུམ་ཕུལ་བ་དཔྱེས་བཞེས་ཕུལ་བ་སྤྱི་ནས་རྟུང་བར་དགོན་
 ཀྱི་སྤྱི་གྲ་ཡོངས་དང་། ཕུལ་མི་གྲངས་བཞི་བརྒྱ་སྟོར་བཅས་ལ་དགག་ལྡན་སྤྱི་བརྒྱ་མ་དང་། ཡོན་ཏན་གཞི་
 ལྷུང་པ། མ་ཆི་ཡིག་རྒྱག་བཅས་ཀྱི་ལྷགས་ཕུང་བསྐྱེད།

དེ་ནས་དགོན་པར་གནས་གཟིགས་ཞིབ་པར་མཛད། ཉིན་མཆོག་ལ་མཆོད་སྤྱིན་དང་། དགོ་
 འདུན་ལ་བསྐྱེན་འཕྱེད་གཟུང་བ་ལྟས་འབྲུལ་གནང་གིས་མེད་པ་སྤྱིག་མ་གྲོན་ཁང་དུ་ཕྱིར་མེད་པས་བསྐྱེད་པ།
 དེར་མཆོ་སྤྱི་དགོན་པ་ཅེ་རེན་པོ་ཆེ་དང་། རྟུང་བར་དགོན་པའི་མཁན་པོ་དག་དབང་བསོད་ནམས། རྩོ་

ལེ་བ་སྐྱལ་སྒྲུ། ཉ་དབང་ཁྲལ་གྱི་མི་དག་ལག་ལེན་བཅས་ལ་གཤིས་རྒྱང་མཛལ་ཁ་གནང་། ལྷ་ས་ནས་
རྗེས་འཁྱོད་དག་ལག་དོང་སྒྲུ་བསྟེན་མཁན་རྒྱང་བསྟེན་འཛིན་དབལ་འཁྱོད་དང་། འབྲས་ཆོ་སྒྲིང་མཁན་པོ་
པ་རྒྱ་ལ་མཆན་མཛལ་བཅས་ལ་ཉེ་བའི་གནས་རྒྱལ་ཞིག་འདི་མཛད།

འདི་ལྟ་བུ་མོ་ལོང་ས་ཆེན་པོས་གསུང་སྟོན་སྒྲུ། “དེ་རིང་ངས་ཉ་དབང་དགོན་དུ་ཆོས་
བཤེད་ལྟེན་སྐབས་གྲུ་ཆས་ཀྱི་ན་རྒྱ་ས་ལྷུང་སྐབས། དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ལ་འཆར་པོ་འབྲེལ་བྱུང་།
ལྷག་པར་དུ་མཆོ་སྒྲ་དགོན་པ་ཆེ་ཡི་རིན་པོ་ཆེ་ཁོང་གྲུ་མ་དོན་གྱི་ཆད་ལྷན། དབང་ལྷང་མན་དག་གང་ཅི་
ནས་གསན་རྒྱ་ཆེན་པོ། དུག་དཔེ་མང་པོ་གཟིགས་མཁན་ཞིག་ཆོས་འཁྲུག་ལྷུ་མཁན་གྱི་གཙུག་པོར་འདུག་
པས་བསམ་སྟོ་བཟང་ནས་འཆར་པོ་ཞིག་བྱུང་།” ཞེས་དང་།

“སོན་པ་ཆོ་ཉེ་དོན་གྱི་ཆོས་དང་ཡོན་མཁན། མི་སྤྱོད་ཀྱང་རང་བཞིན་སྤྱང་མེད་ཆུ་མ་དགོན་
མཆོག་མེར་བ་དེ་འདྲ་ཞིག་རང་འདུག་ཅེས་བཀའ་གནང་འདུག།

“1744 ལྷ་ ༩ ཆོས་ ༩ ཉེན་སྒྲོ་རྒྱ་ཆོད་ 12 པར་ངོས་རང་(སྤྱི་ཁྲབ་སྟོན་ཆེན་པར་མན་དར་
མིང) ལོང་ས་མཆོག་ལ་སྟན་མེད་ལྷ་དུ་ཕྱིན་པ་ཡིན། ཞབས་པད་རྣམས་མཛལ་འབྲད་ཁང་དུ་བཞུགས་
འདུག་ མཛལ་འབྲད་སྐབས་བཀའ་མོལ་གནང་དོན། མོད་ནས་ཤོས་ཤོལ་སྐབས་ཀྱི་རྒྱེན་ངན་བྱུང་སྐབས་
དང་། མ་ཤོངས་མོད་ཀྱི་མདུན་ལ་མ་དགོངས་གཞི་བསྒྲར་སྟོགས་ཐད་གསུང་འཕྲོས་གནང་བྱུང་།
མཆོས་ལ་འདྲི་དགོངས་སྟོར་ཞུས་དོན། མེད་སྟོན་ནི་ཉ་དབང་འཆོས་ལ་འདྲི་གསུང་འཛིན་སྟན་སྟོན་
ཞུས་ཆོག་པ་ཞིག་ཞུས་པ་ཡིན། དེ་འཕྲིག་གི་རེད། ཞབས་པད་རྣམས་ཀྱང་ལག་འཁྱུགས་གནང་མོད།
ནི་ཉ་དབང་གསུང་འཛིན་གནང་དོན། “ང་དང་རའི་ལས་རྟགས་ཆོས་ཁྱེད་ལ་དག་འབུལ་ཞུ་རྒྱུ་དང་། རྒྱ་
གར་དུ་ཐར་མེད་པས་སྐབས་པར་བཟུལ་ཤིས་བདེ་ལེགས་ཡོད། ཁྱེད་དང་།

ཁྱེད་ཀྱི་སྒྲུ་འཁོར་ཆོ་རྒྱ་གར་དུ་བཞུགས་རྒྱུ་ལི་མཐུན་རྒྱེན་ཅི་དགོས་ར་ཆོས་དག་འཕྲུབ་ལྷ་
རྒྱ་ཡིན། རྒྱ་གར་མི་མང་ནས་ཁྱེད་ལ་སྐར་བཞིན་གུས་བཀུར་ལྷ་རྒྱར་ཐེ་ཆོས་མེད། འཆོས་ལ་འདི་
ཡོད། ཅེས་འཁྱོད་འདུག་ མཆོ་སྒྲ་དགོན་པ་ཆེ་ཡི་རིན་པོ་ཆེ་དང་། ཉ་དབང་དགོན་པ་ལི་མཁན་པོ་དག་དབང་
བསྟེན་ནམས་བཅས་ནས་མེད་པས་བསུ་གཟབ་རྒྱས་ཞུས་ཤིང་། ལོང་ས་མཆོག་གིས་ཉ་དབང་དགོན་དུ་
དམིགས་བསལ་ཆོས་སྟོགས་ཀྱི་མཛད་སྟོ་དང་། ཡུལ་མི་རྣམས་ལ་མཛལ་ཁ་བཀའ་འདིན་སྐྱལ།

1744 ལྷ་ ༩ ཆོས་ 1 ཞོགས་པ་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་དཔོན་རྟགས་ལས་ལྷེད་རྣམས་དང་། སྒྲུ་
གསུང་དམག་མིས་དུ་སྤྲིག་གིས་གུས་འདུད་ཞུ་བ་དང་།

མི་མང་མེད་ལྷ་མང་པོས་མེད་མ་ལས་གཡས་གཡོན་དུ་སྒྲར་བཞུགས་ཀྱིས་གུས་པ་ཀྱང་ཆེན་
པོས་མེད་མ་སྒྲིབ་ཞུ་བ། དུལ་མི་དེ་དག་གི་དགའ་དད་སྡོམ་པའི་རྣམ་འབྱུང་བཅོས་མ་མེན་པ་དག་ལ་རྒྱལ་པའི་
སྒྲིན་སྒྲིང་དུ་འཆར་བ་བཅས་ཀྱི་ངང་ནས། ཉེ་དབང་སྤྱི་ཁྱབ་ཀྱིས་སྡེ་ཤུག་ཞུས་དེ་ཉེ་དབང་ནས་ཆེབས་ཐོན་
ཀྱིས་ལྷང་(Jang)དང་། དེ་ནས་ཤར་ཐེ་ལ་བརྒྱད་དེ་མེད་གོ་རྫོང་།

ཕྱི་རང་། ར་རུང་། (Rahung) བཅས་ལྷ་བཞུགས་ཞག་རེ་གནང་། ས་གནས་སོ་སོའི་ཡུལ་
མིས་མེད་མ་བསྐྱུད་དང་། བཞུགས་སྤྱིག་གཟུབ་རྒྱས་ཞུས། ལྷ་བས་སོ་སོར་ཞུ་མོས་མཇུག་ཁབ་སྐྱུལ། མེད་
གོ་རྫོང་དང་། ལྷག་མ་གདོང་དུ་སྒྲ་ཁང་ཡོད་པར་གནས་གཟིགས་བསྐྱུངས།

ཡང་འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཆོན་ཆེན་ཉར་མན་དར་མིང་ལ་བཅར་འདྲི་ཞུས་རོར་གསུངས་དོན།
རོས་རང་ལ་གོང་ས་མཆོག་དང་སྐྱན་དུ་མེད་མ་བསྐྱུར་བཅར་སྐབས། དམིགས་བསལ་གྱི་ཁྱད་ཆོས་ཆེན་
པོ་ཞིག་དོ་སྒྲུང་བྱུང་བ་ནི། རང་གི་རྒྱལ་ཁབ་དབྱེ་ལག་དུ་མོར། མི་མང་རྣམས་ཤོད་དུ་ལྷུལ། ད་ཆ་ཁམར་
དབང་ཆ་ཆར་ཐོར་བརྒྱབ་བྱུང་བ་རེད་དེ་ད་དུང་ག་རེ་ཡིན་ནའང་རེ་བ་རྒྱག་རྒྱ་ཡོད་པ་གཟིགས་ཤིང་།
དུས་རྒྱུན་དུ་ཐུགས་མེས་ས་སྡོམ་པོ། ཞལ་འཇུགས་མདངས་ལྡན་པའི་ངར་བཞུགས་པ་ལས། ཐུགས་མེས་ས་
མི་སྡོམ་པའི་རྣམ་པ་གཅིག་ཀྱང་མཇུག་མེད་པ་དེ་མེད་མ་བསྐྱུར་བཅར་མཁན་དང་། མེད་མ་ལས་གཡས་
གཡོན་དུ་མཇུག་འབྱུང་འཁལ་བའི་ཡུལ་མི་ཆང་མས་མཐོང་རྒྱལ་གཅིག་གྱུར་རང་བྱུང་འདུག།

ལྷ་ས་ནས་ལ་གོང་ས་མཆོག་དཀྱིན་ཡིག་གསན་བཞེས་གནང་གི་ཡོད་འདུག། རོས་རང་སྐྱན་དུ་
བཅར་སྐབས་ལ་གོང་ས་མཆོག་གིས་བཀག་པར་མཛད་ནས་འདྲི་དཀྱིན་ཡིག་མིང་ཆོག་དཔེར་ན། འདྲི་
མི་ལྷ་མར་(Flower)རེད་དམ། ཅས་བཀའ་འདྲི་གནང་གི་འདུག། འདྲིག་པ་རྣམས་ལ་རེད་རེད། ཅས་
ཞུས་དུས་ཐུགས་མིན་དུ་དབྱེས་དེ་ཐུགས་སྒྲིང་སྡོམ་པའི་ཞལ་སོ་བཞད་པ་བཅས་མེད་མ་ལས་ནས་འཁལ་
བཀའ་མོལ་འདྲི་འདྲི་རིགས་འཕྲོས་པ་བྱུང་ཐོང་། ཞེས་གསུང་།

༡༩༥༩ ལྷ་ ༩ ཆེས་ ༡༢ ཞོགས་པ་ར་རུང་ནས་ཆེབས་ཐོན་ཀྱིས་འབྲུམ་ཕྱི་ལའི་བྱང་རོས་
ལ་སྤྱོད་དུ་མེད་མ་སྐྱུལ། ཕྱི་ཡིན་ས་རྒྱ་ཤར་དབུས་གཞུང་གིས་ལ་གོང་ས་ཆེན་པོའི་མེད་མ་བསྐྱུད་དང་
སྡེ་ཤུག་དུ་ཆེད་གཉེར་གནང་བ་རྒྱ་ཤར་གྱི་མིང་དུང་གཞོན་སྤྱ་ཞབས་མེ་ཞོན་དང་། ལ་གོང་ས་ཆེན་པོའི་
གསུང་སྒྲུར་འབྲས་ལྡོངས་པ་ག་རེ་བསོད་ནམས་སྤྱོད་ས་རྒྱལ། ལྷ་གསུང་རྩ་བུ་ལྷ་ལྷག་ཆེ་རེད་ཅན་རོ་
ལས་བཅས་རོ་བཅར་ཞུས་ནས། གུས་བསྐྱུ་འཆོས་ས་ཞུའི་མཇུག་དང་ལུལ་པ་རྟེན་འཇུག་སྤྱད་དུ་ཞུངས་
སོ་སོར་བསྐྱུལ། ལྷ་བས་དེར་སྤྱ་ཞབས་མེ་ཞོན་ནས་ཀྱང་གོང་མཆོངས་མིང་ཆོན་ནི་དུ་འདྲི་གསུང་འཕྲིན་

ལྷགས་ཏར་ཞིག་ལུང་ལུང་

དེ་མོར་རང་ནམ་དེ་མེད་དེ་ལ་(མེད་ལྷན་) ལས། ང་ཚོ་སྤྱི་མཉམ་མོན་ཏེ་བདུན་ལྷག་གསུམ་
མོར་བདེ་བསྐྱེད་པ་གཅིག་དང་འདྲ་པའི་མེད་མཉམ་སྤྱང་བྱུང་རྒྱུ་མཐའ་མཚུགས་ལྟོར་སྐྱབས། མོན་དུས་དེ་མེ་
གན་ལས་ལྷེད་མེ་མོན་དང་། སྤྱང་སྤྱར་བ་མེད་ནམས་སྟོབས་ཀྱིས་ག་རི་མཛལ་དུས་མིང་མོན་མེ་ཏེ་དུའི་
ལྷགས་ཏར་ཞིག་གཞན་བྱུང་། དེ་ལོ་ནང་། ང་དང་དེ་ལས་རྟོགས་ཚོས་ཁྱེད་ལ་དགའ་བ་ལྟ་བུ་བྱུང་།
རྒྱ་གར་དུ་མར་མེད་མ་བྱུང་བར་བཀའ་ཁྲིམ་བདེ་མེགས་ཡོད། ཁྱེད་དང་ཁྱེད་ཀྱི་སྤྱི་འཕྲོད་ཚོ་རྒྱ་གར་ལ་
བཞུགས་སྤྱི་མཉམ་སྤྱང་བྱེད་རི་དགོས་ང་ཚོས་དགའ་སྤྱོད་བྱུང་ཡིན། རྒྱ་གར་མི་མང་ནས་ཁྱེད་ལ་སྤར་
བཞིན་གུས་བཀུར་བྱུང་རེ་ཚོས་མེད། འཆམས་འདྲི་ཡོད། བོ་རུས་" ཞེས་འཁོད་འདུག ཅེས་གསལ།

དེ་ནས་སྤྱི་འཕྲོད་མེ་མོན་ཀྱི་སྤྱི་གན་ཁྱེད་ཀྱི་ཆེད་མས་མོན་གྱིས་འབྲུམ་སྤྱི་ལའི་ཕྱོད་དུ་མེད་མ།
མེད་མ་བཟུང་སྤྱི་ཆེན་རྒྱུས་ཅན་གསར་བ་ཚོས་ཀྱི་འགྲམ་དུ་མིང་ས་ཆའི་སྤྱི་ལྟོད་ས་མཆོག་
ལ་ཞབས་འཁོད་ལས་སྤར་དང་། སྤྱི་སྤྱང་དམག་མིས་དུ་སྤྱི་གཤིས་གུས་འདུད་ཞུས། རྒྱ་གར་མིང་མོན་
ནས་ལྟོད་ས་མཆོག་ལ་ཕུལ་བའི་ཕྱག་ཁྲིམ་ནང་བཅན་གྱིས་དུ་བཞུགས་རྒྱུ་དེང་རྒྱ་གར་ནང་ཆབ་
མིང་ཀྱི་ཕྱག་ལས་མི་གནང་རྒྱུ་ལོ་ཆ་ཆེན་བཞིན་བ་བྱུང་མེད། འོན་ཀྱང་རྒྱ་གར་ཀྱི་ཆབ་མིང་ལ་ཁག་
གཅིག་ནས་སྐབས་དེར་ཆ་ཆེན་དེ་འདྲི་མོག་མོས་མཐུན་བྱུང་གནས་ཤོད་ལ་ནི་བདེན་དོན་ལས་ཡོད་ས་
སྤྱི་གྲོག་པ་ཡིན།

དེ་ནས་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་མེད་མ་སྤྱི་གསལ་མོན་ཁང་དུ་ཆེད་མས་བསྐྱར་བསྐྱར་སྤྱོད། མེད་མ་ལས་དེ་
ཁྱེད་དེ་ལོ་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་ལས་ལྷེད་ཆེ་བྱུང་། ལུལ་མའི་གཙོ་འབྲུམ་ཁག་གིས་མེད་མ་བཟུང་གསུ་
འདུད་ཀྱི་མཛལ་དང་ཕུལ་བར་སྟོག་བསྐྱེད། མིང་མངས་མང་ལོས་ལག་དུ་མཛལ་དར་དང་། མེ་ཏོག་
མཆོད་རྩས་ཀྱི་དེ་མོས་བཀུན་གའི་རས་དར་དང་། འགྲམ་ལའི་རྩས་སྤྱི་ཚོགས་མོགས་བཞིན་མེད་མ་
ལས་གཤམ་གཡོན་དུ་བསྐྱར་བསྤྱི་གསལ་ཀྱིས་གུས་བསུ་ཞལ་མཛལ་ཞུས། ལྟོད་ས་མཆོག་སྤྱི་འཕྲོད་
དང་བཅས་མཚོན་ཁང་དུ་མེད་མ་ནས་སྤྱོད་ལ་གསོས་ཏེ་བཞུགས།

ཡང་འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་ཏར་མན་དར་མིང་ནས་ " ༡༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༢ ཅིན་སྤྱི་འཕྲོད་ཆེན་
༩ བར་རྒྱང་ནས་འབྲུམ་སྤྱི་ལར་ཆེད་མས་སྤྱོད་གནང་།

འབྲུམ་སྤྱི་ལར་སྤྱི་ཆེན་ ༡༩༥༥ ལ་ཞབས་མོར་འཁོད་གནང་མཛད་པ་དང་། རྒྱ་གར་
ཀྱི་མིང་ལས་ཁྱེད་ཀྱི་སྤྱི་ཚབ་སྤྱི་ཁྱབ་མི་ཞེན་མེ་མོན་ (P.N. Menon) ནས་འཆམས་འདྲི་ལྟེ་

ཡོན་ལྷན་པ་དང་། ཆམས་ཅིག་ཏུ་དཔག་མེས་གུས་དུང་གི་དུ་སྒྲིག་མཉམ་འཕྲུལ་དང་བཅས་ཏེ།
 ཐེབས་པ་སྤུ་གཟུ་རྒྱས་ལོང་། དེ་ནས་སྤྱོད་པས་མེ་ལོན་གྱིས་རྒྱ་གར་ལས་བྱེད་རྣམས་ཡུལ་ས་
 མཆོག་ལ་འོ་སྒྲོན་ལྷན། དེ་དུས་ཐེབས་པས་གཡས་གཡོན་དུ་མེར་སྤྲེལ་མི་མང་རྣམས་པ་སྤྲར་བ་སྒྲིག་པས་
 ཏེ། ལག་ཏུ་མཛུལ་དཔ། སྒྲོས་སྒྲེ་སོགས་ཁེར་ནས་གདན་འདྲེན་ལྷན། རོས་ཀྱི་ཁང་པར་ཞབས་སོར་
 གནད་སྤྱབས་རོས་ཀྱི་སྤྱོད་མཚན་རྒྱ་རན་དར་ ཀོལ་ (Narander Koal) ལས་ཐེབས་པ་སྤུ་ལྷན་པ་
 རེད། ཡུལ་ས་མཆོག་རོས་ཀྱི་མཚོན་ཁང་ནང་བཞུགས་གདན་འདྲེན། སྤྱོད་ཁོར་ཞབས་པད་རྣམས་
 ལ་གསོལ་ཐུང་དང་འབྲས་མིལ་ལུལ་བ་ཡིན། དེ་ཉིན་ལམ་སང་ཡུལ་ས་མཆོག་སྤྲོད་པ་ཕེབས་དང་
 དུལ་ཏེ་གཅིག་བཅས་ཆོགས་འདུ་ཐེངས་གཉིས་ཆོགས་པ་ཡིན།" ཞེས་གསུངས།

རང་ཅས་ནས་འབྲས་སྤེལ་འདི་སྤྱི་ཁྱབ་སྒྲོན་ཆེན་ཏར་མན་དར་མིང་གིས་ཆོས་མིང་གང་ཅིའི་རྟེན་
 འབྲེལ་སྤྲད། བཞུགས་ཁེ་གསར་པ་ཞིག་བཟོ་སྤྲོད་གནད་སྤེལ་སྤྱི་ཁྱབ་ལས་ཁང་གི་ཆོས་མཆོན་ནང་སྤྱིག་
 གསོལ་ལྷན་པ་དེར་ཡུལ་ས་མཆོག་གདན་ལྷན་གྱིས་བཞུགས་སུ་གསོལ། སྤྱོད་ཁོར་རྣམས་དང་། རྒྱ་
 གར་ལས་བྱེད། ས་གནས་ཀྱི་མི་སྤྱོད་བཅས་པ་ཆོས་མཆོན་དེར་བྲལ་འཁོད་ཐོག་ འབྲས་སྤེལ་འདི་སྤྱི་ཁྱབ་
 ཁོར་གྱིས་ཡུལ་ས་མཆོག་ལ་རྟེན་འབྲེལ་མཛུལ་དང་མིང་ན་རིང་བ་ཞིག་ལུ།

དེ་ནས་གསོལ་ཐུང་དང་། ལལ་ཏེ་གསྒྲོ་ཞིང་རྒྱས་པ་འབྲལ་གནད་བཅས་རྟེན་འབྲེལ་བཟང་བའི་
 དུག་མཆོན་ཆེན་པོ་བྱུང་ཞིང་། དེ་ནས་སྤྱོད་པས་མེ་ལོན་དང་། གསུང་སྤྲར་ཀ་རི་ལ་པ་བསོད་རྣམས་
 སྤྱོད་པས་རྒྱལ་ཆེད་བཅར་གྱིས་ཡུལ་ས་མཆོག་སྤྱོད་ཁོར་འཁོར་བཅས་པ་རྒྱ་གར་ནང་བཞུགས་པེར་རྒྱ་
 གར་གཞུང་གི་སྤྱོད་ཁོར་དུ་རོས་འདྲེན་ལྷན་དང་། ཆེ་མཚོང་བཀྲར་བཟོས་ཀྱང་ ༡༩༥༦ ལོ་རྒྱ་གར་ནང་
 ཐེབས་པ་འདི་སྤྱབས་སྤྲར་ལྷན། སྤྱོད་ཁོར་ལྷན་ལྷན་གཞུང་གི་ཞུ་གཞུང་ནས་འགན་ལེན་གཙང་མ་གནད་རྒྱའི་
 སྤྲོར་སོགས་ཡ་སྤྲོད་མེད་ལྷན་ལྷན་ལ་གང་ཅིའི་གསུང་མོལ་སྤྲོད་ཅམ་གནད།

"ང་ཆོས་(བཀའ་རྒྱུ་སྤེལ་གསོགས་ནས་) མེ་ལོན་ལ་སྤྱོད་ཁོར་རྒྱ་བ་འགའ་གས་དེད་དཔ།
 གང་འདྲ་ཡིན་ནམ་ཞེས་ཅི་པ་བྲས་ཡན་དུ། ཁེད་ཆོ་རི་ཅམ་བཞུགས་ནའང་དེའི་བར་ལ་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་
 སྤྱོད་ཁོར་རང་ཡིན་མ་གཏོགས་དེ་ལ་ཆོད་བཀག་ཡང་མེད། སྤྱོད་ཁོར་སྤྲོད་ཁོར་བཟུ་ཆ་བཟུ་ཐམས་
 རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་འགན་ལེན་ལྷན་ཡིན་ཞེས་ཐེར་གྱི་འདུག

(༡༩༩༦) དེ་མཛུགས་ཀྱི་རྒྱལ་ཁག་ནས་ཡུལ་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་རང་དབང་གི་ལུལ་དུ་ཐེབས་
 རུབ་པར་དགའ་སྤྱོད་འཆོས་ལྷན་འདྲེན་ཁག་འཕྲོར་པ་ཡ་སྤྲོད་གསོལ་ལྷན་པར། རུགས་དཔེ་མ་པའི་

ནས་པ་དང་བཅས་ཏེ། “ཆང་མར་ཐུགས་རྩེ་ཆེ་ཞེས་གནས་ལན་འབྱུང་དགོས། རང་དབང་ཟེར་བ་དེ་ཤིན་ཏུ་
 ཅུ་ཆེ་ཞིག་ཡིན་ཐག་ཆོད་རེད།” ཅེས་བཀའ་གནང་འདུག་པ་དང་། འདི་ཉིན་དགོང་མོར་གསུང་འཕྲིན་ཤིག་
 ལ། “དེ་རིང་ ༡༩༥༦ ལོར་ངོ་ཤེས་སྐྱེ་ཞབས་མེ་རོན་དང་། ཡ་བ་སྟོབས་རྒྱལ། ཨ་ཐུག་ཐ་བྱ་ཁོང་ཆོ་དང་པོ་
 ཐུག་མ་ཐག་པར། རྒྱ་གར་རང་དབང་ཡུལ་གྱི་བདེ་སྲིད་ཐོན་པའི་དགའ་ཆོར་འུགས་ཆེ་ཞིག་སློབ་དུ་བྱུང་
 བས། བར་དེར་བོད་ནས་རྒྱ་ཡོང་དུས་ཀྱི་དངངས་སྐྱེག་དང་། སློབ་གཡོང་ཏུ་ཅང་ཆེན་པོ་བྱུང་བ་དེ་ཡོངས་སུ་
 བསལ་བའི་སེམས་པ་བདེ་ཤིག་ཤིག་ཅིག་བྱུང་།” ཞེས་དང་། “རང་དབང་ཟེར་བ་དེ་ནི། རོན་གྱི་བདེ་བ་ཞིག་
 རེད། ད་ཆང་ཆོ་རང་དབང་གི་ཡུང་བ་ཞིག་ལ་སྟོབས་བྱུང་བ་འདིས་སེམས་པ་བདེ་བ་གང་འདྲ་འདུག་དགའ་
 བྱུང་དང་། སྲིད་སྲུང་གང་འདྲ་འདུག” ཅེས་གསུངས་མཐུག་ཡུང་ཅས་དགོངས་པ་བཞེས་ཏེ། “ཡང་།

སྟོབས་གཅིག་ནས་བསམ་སློབ་གཏོང་དུས། ང་ཆོའི་གནས་ཚུལ་ཤིན་ཏུ་རྩ་བ་ཏུ་ཅང་ཐབས་
 རྒྱལ་གྱི་འོག་ནས་རང་གི་ཡུང་བ་དང་ཁ་བྲལ། བོད་ནང་རྒྱ་ཆེའི་མི་མང་ནམས་ཐུག་གཞོན་མནར་གཅོད་
 ཀྱི་དཀའ་སྐྱུག་སྤོང་བཞིན་པ་འདི་ཐད་ལ་སེམས་པ་གཏོང་ནས་སློབ་དང་། སེམས་འཛབ་ལྷག་པར་ཆེ་བ་
 ཞིག་མི་འདུག་གས།” ཞེས་དང་། “ད་ཆང་ཆོ་རང་དབང་གི་ཡུལ་དུ་སྟེབ་བྱུང་བས་ཡིད་ཁུལ་པ་མེད་པའི་
 སློབ་སྐྱོད་ཆེན་པོ་ཞིག་བསྐྱེད་དེ། བོད་རང་དབང་གི་རོན་ཏུ་ཐབས་ཤེས་བྱ་རྒྱ་གང་ཡོད་བྱེད་དགོས།”
 ཞེས་བཀའ་གནང་འདུག་པ་དེས་དེར་བཞུགས་སྐྱེ་འཁོར་ཆང་མར་ཐུགས་འབྱུང་འབྱུགས་ཆེ་ཐེབས་འདུག་

རང་དབང་ཞི་བདེའི་སྤང་བ་དཀར་པོའི་ཆེད། རིང་དུ་འཕྲོ་བ་རྒྱ་གར་ཆོས་ཀྱི་ཞིང་།

ནང་གི་མཛའ་བཅའ་བཟང་ཆེ་འབངས་ཀྱིས། གྲུས་བཅས་བཀྱར་བ་སྤྱིའི་སྦྱོར་བ་བཙོན་པར་བྱུང་།

ཁ་བ་བྱུ་ཡུག་སྟེན་པ་བཞིན་དུ་ཤྲང་། ཤོག་ལེ་ལྟ་བུར་གཡང་གཟར་ལ་ཐུར་མང་།

བ་བྱུལ་རིང་ཀྱུག་ཀྱི་ཆེ་བའི་གངས་གསེབ་སོགས། བསྟོན་དཀའི་བཞུད་ལམ་མ་ཐབས་གསལ་བར་བྱས།

སྟོན་འཁོར་སྟོས་བཅས་ཞབས་སོར་འཁོར་ལོའི་འཕྲོས། བོད་རྒྱའི་མཐའ་མཆོས་ས་རྒྱ་ཡི་དུངས་མོད་དེ།

ཉེ་བར་ལྷགས་ཆོའི་འཕགས་ཡུལ་གཞུང་དཔངས་ནས། དགའ་དད་སྡོམ་པས་ཐེབས་བསུ་སྟེ་ལེན་མཛད།

གཞན་ཡུལ་འཕྲོག་པའི་གཏུག་ལྗན་ཉམ་སེམས་ཅན། རྒྱ་དཔར་གཞུང་གིས་བཙན་འཛུལ་ཐུག་གཞོན་ལས།

ཡོངས་སུ་ཐར་པའི་རང་དབང་དགའ་བདེའི་རོ། རེ་ཞིག་སྤོང་བའི་ཉིང་འཛིན་མཆོག་ཏུ་བསྟེན།

འོན་ཏེ་ད་དུང་དུག་སྒྲུབ་ཆང་གི་སྒོར། །གཞིས་ལུས་འབངས་མི་གནས་པའི་ངང་ཚུལ་རིས།
 བུས་པ་ཆེའི་བྱགས་ཀྱི་འོ་མ་ཆོར་འཕོས་པའི་མོད། །སྒོ་དགས་བཏང་བའི་ལྷ་རྒྱ་ཉམས་ལུ་བསྟར།

ད་ཆར་ཆོས་རང་དབང་ལུ་ལུང་ནས། །གངས་སྒོངས་པོད་མའི་བདེ་སྤྱིད་རང་དབང་སྟངས།
 ཅུ་སྒྲུགས་ཅུ་སྒྲུ་ཅི་ཡོད་འདོན་དགོས་ཞེས། །འཁོར་ཆོགས་སྤྱིང་ལ་ངར་ཁའི་སྒོ་བས་པ་བསྟེན།

གཞོན་འཆོ་འདུ་ལྷན་མེས་ཀྱི་དྲངས་པར་འཛིན། །སྒྲིག་གཡོ་བན་རྩ་འབྲུལ་ལ་མཛོན་པར་དགའ།
 །ཁ་འཛམ་གཉིང་ནག་རྒྱ་དཔར་དཔོན་ཆེན་གྱི། །ཉ་འཛིན་ཏུ་བའི་རྒྱ་ལས་ཡོངས་ལུ་འགོངས།

ས་བཅད་གཉིས་པ།

འབྲུམ་སྤེལ་ར་པོད་དོན་ཐད་བཀའ་གྲོས་དང་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་རེ་སྒྲུལ།
 ཉེ་རིེ་ཕྱར་དུགས་ར་འགོད་གསལ་བསྒྲུགས། དེམ་བས་མ་སྒྲུ་རིར་
 རྒྱབས་སོར་བདེ་འཁོད་ལྷུང་བ།

༡༽འབྲུམ་སྤེལ་ར་པོད་དོན་ཐད་བཀའ་གྲོས་དང་རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་རེ་སྒྲུལ་ཞུས་པ།

༡༩༥༩ ཟླ ༩ ཚེས་ ༡༩ ལྷ་རྩེར་འགོངས་མཆོག་དང་། བཀའ་རྒྱོན་ཁྲི་བ་རྒྱར་ཁང་དབང་ཆེན་
 དགེ་ལེགས། བཀའ་རྒྱོན་ཕྱག་རོགས་གན་ཁ་བ་(བཤད་བྱུང) བསོད་ནམས་སྟོབས་རྒྱལ། བཀའ་ཚབ་
 སྡེ་ལུགས་ཐུབ་བསྟན་ཐར་པ། སྤྱི་ཁྱབ་མཁན་པོ་དགའ་ཡུང་སྟོབས་རང་རིག་འཛིན། ཅེས་ཁན་ཏུ་ཆེ་བ་དུ་ཟླ་
 ལ་པོར་ནམ་སྤུལ་ཐུབ་བསྟན་ཞོར་བཟང་། གཞིམ་དཔོན་མཁན་པོ་བསམ་མཁའ་ཐུབ་བསྟན་དོན་ཡོད། ཅེ་
 མཁན་མཁོན་ཆེ་བ་པ་ཟླ་ཐུབ་བསྟན་འོད་ལྟན། ལྷ་སྤྱང་མདའ་དཔོན་སྒྲུག་ལྷ་ཕུན་ཆོགས་པ་ལ་མེས། ལྷན་
 སྟངས་ཁན་རྒྱར་སྟོམ་དགའ་དབང་ལེགས་ལྟན། སེར་སྟངས་མཁན་པོ་དགའ་དབང་བྲགས་པ། དགའ་ལྟན་
 གདན་འཐུས་འཇམ་དབྱངས་ཟླ་བ་བཅས་སྟན་ཆོགས་གནང་སྟེ། ད་རེས་རྒྱ་དཔར་གཞུང་སྟོགས་ནས་ལྷ་
 སར་གདུག་རྒྱལ་ཆེ་བའི་མིད་རྩུས་ལག་ལེན་དངོས་བསྟན་སྟོར། ཅུ་པའི་པོད་དང་། རྒྱན་གཤི་འབྲུལ་ཕྱགས་

འབྲེལ་པའི་གནད་དོན་དང་། རྒྱ་གར་གཞུང་ལ་གནས་ཡུགས་གསུང་ཚུགས། འཛེས་སྤྱིར་ཐོག་གསལ་
 བསྐྱུགས་བསྐྱར་ཁྲོམས་ཐོགས་པ་ཀའཁྲོམས་ཞིབ་ནན་མཛད་ཅིང་། འདི་དག་ཐོར་ཐོན་ལ་རྒྱ་གར་ནང་
 ཐོན་འཁོར་ཕྱིན་ཆོན་པ་དེ་མཁར་པ་ཆེ་དབང་རབ་བརྟན་དང་། གཅེན་མཁན་ཅིས་གསུམ་ལ་གང་ཅིའི་བཀའ
 བསྐྱར་ཐོག་ནས་གཏན་འབེལ་མཛད་ལེགས་དགོངས་ཚུལ་བྱུང་ཡོད་ཀྱང་། ཁོང་ནས་པ་འབྲུམ་སྡེ་ལར་
 རེབས་འཁོར་མ་བྱུང་སྐབས། ལྷན་ཚོགས་དེར་དགོངས་མཐུན་རིམ་བྱུང་དེ་རང་ལ་ཐག་གཅོད་མཛད་
 དེ་འབྲུལ་ཡུད་ཅས་ཚོགས་སར་གནང་རྗེས་སྡེ་ཁན་སྤྱ་ཁབས་མེ་འོན་དང་།

གསུང་སྤྱར་ཀ་ཅི་ཚོགས་རྒྱལ་ལགས་ལྷན་ཚོགས་དེར་ཐེབས་གནང་གསུངས་པ་ལྷར་ཁོང་
 གཉིས་ཀྱང་ཚོགས་ཞུགས་གནང་། དེར་ལྔ་པོར་ས་མཆོག་གིས་རྒྱ་དཔར་གྱིས་ཐོད་དུ་བཅན་འཛུལ་
 གུས་བ་ནས་བསྐྱར་བའི་བར་ལམ་ཐོད་ནང་གི་གནས་སྤངས་སྤྱི་དང་། ཡང་སྟོས་དེ་ཤེས་སྤངས་རྒྱུ་འདྲ་
 ཚབས་ཆེ་བུང་བའི་གནས་ལུགས་ཞིབ་གསལ་གསུངས་ཐོག་ད་ཆ་ཐོད་དང་། རྒྱ་གར་དབར་གྱི་ཅ་བའི་
 དཀའ་འཕྲིག་ལེལ་ཐབས་དང་། ལྷག་པར་ད་ལྟ་ཐོད་ནང་རྒྱ་དཔག་གིས་ཀྱག་གཞོན་ལྟེད་ལུས་འབྲུལ་དུ་
 མཆོངས་འཛོལ་བྱུང་ཐབས་སུ་རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་རོགས་རམ་གནང་རོགས་ཞུ་རྒྱུ་ལས། དེ་མིན་ཐབས་
 གཞན་མི་འདུག་པས། དེ་དོན་སྤྱ་ཁབས་མེ་འོན་ནས་ཕྱིན་ཆོན་མཆོག་ལ་འབྲུལ་མར་སྤྱན་མེར་གནང་
 རོགས་ཞེས་བཀའ་མངགས་བསྐྱུལ། སྤྱ་ཁབས་མེ་འོན་གྱིས་ལྔ་པོར་ས་མཆོག་གིས་གང་གསུངས་པ་
 རྣམས་ཞིབ་གསལ་ན་ཐོ་འགོད་ཐོག་རྟོགས་གཅོད་ཀྱང་ཞུས་ཏེ་དེ་གའི་དགོང་ཏོར་ལ་གྱེ་ཡིར་སྟོག་འཕྲིན་
 ཐོག་སྤྱན་མེར་ཞུས་འདུག།

༡༩༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ འིན་རྒྱ་གར་གྱི་ཕྱིན་ལས་ཁྲངས་ཀྱི་བྱང་ཆེ་སྤྱ་ཁབས་ཨེ་མི་ན་ཏྲ་
 (S. Dutt) རས་གསལ་བསྐྱུགས་གནང་དོན། “ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ འིན་མ་སུ་ཡིར་ཕྱིན་ཆོན་ནེ་ཏྲ་ས་”
 ལྔ་པོར་ས་མཆོག་ལ་མཛུལ་འབྲུང་གནང་རྒྱ་ཡིད།

ལྔ་པོར་ས་མཆོག་དང་སྤྱ་ཁོར་གྱི་བཞུགས་སྤྱར་ཐད། སུ་ཏྲ་མར་ནེ་མི་(Uttar Pradesh)
 མངའ་སྡེའི་གཞུང་དང་འབྲེལ་བ་བྱས་ནས་མ་སུ་ཡིར་གྱི་ཕྱིན་གཏན་འབེལ་ཞུས་ཡོད།
 ཕྱི་ཕྱིན་རྒྱང་འབྲེལ་བྱུང་ཆེ་སྤྱ་ཁབས་ཨེ་མེ་མེན་(S. Sen) མངའ་སྡེ་ནེ་རི་བུར་དུ་འཁོར་ནེ། ལྔ་པོར་ས་
 མཆོག་ལ་ཐེབས་སྤྱུག་ཞུས་ནས་བསྐྱད་ཡོད་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་དང་། རྒྱ་གར་མི་རིགས་ཐོགས་ལ་སྤྱད་བར་
 ཐོན་ཁྲོགས་དང་། འབྲེལ་མཐུད་ལྟེད་ཕྱོགས་ཀྱི་མཐུན་རྒྱུན་ལྷན་ཁྲིམས་ལྟེད་རྒྱུ་མཛད། ལྔ་པོར་ས་མཆོག་
 དང་ལྷན་དུ་ས་སུ་ཡིར་ཐེབས་བསྐྱུད་དང་། སྤྱ་ཁོན་ཞུ་ཡིད།” ཞེས་འཁོད།

འདི་ཅིན་མཉུན་པར་དེ་གི་གཞུང་གི་སྤྱི་ཁྱབ་ཆོན་ཆེན་སྤྱོད་ཁུངས་ཀྱི་གཏམ་ སམ་ཡུལ་ནས་ད་
 (Dr.Sampurnanad) ཅན་གསལ་བསྐྱབས་གནང་དོན། “ཡཔོང་ས་མཆོག་ས་ཡུ་རིར་བཞུགས་
 རྒྱུ་གཏན་འཁེབས་གནང་བ་ལ་དགའ་བསུའི་བཀའ་ལྟར་བདེ་ལེགས་ཀྱི་འཆོམས་འདྲི་བྱ་བ་དང་། ཆབས་
 ཅིག་མངའ་སྡེའི་གཞུང་ནས་མཐུན་ཆེན་རོགས་རམ་བྱ་དགོས་པ་ཆ་ཆང་འགན་འཁུར་དང་ལོན་བྱ་རྒྱ་
 ཡིན།” ཞེས་འཆོམས་འདྲིན་བསྐྱབས།

༡༩༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ ཡུལ་འབྲུམ་སྡེ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་གཏན་ཁུངས་ཀྱིས་དཔུས་ལའི་རྒྱ་གར་
 གཞུང་གི་ལས་ཁྲེད་ཆེ་སྤྱོད་མི་དང་བཅས་པ་དང་། ཡུལ་མི་མེར་སྐྱེད་ཁན་པོ་མོ་ཁོ་ཁོ་རྒྱ་བསྐྱོམས་མི་
 ཡངས་ཆེན་སྡེར་བརྒྱལ་བ་བཅས་འཆོམས་ལ་མཁལ་ཁ་གནང་། མཁལ་དང་དང་འབྲུལ་དཔོན་རང་སྡོག་
 བསྐྱལ། དེ་ནས་འབྲུམ་སྡེ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་བཞུགས་ཁང་གི་ཆེན་གསུམ་ལ་ཐུགས་སྡོན་རབ་གནས་སྐྱབས་
 བྱས་ལྟར་མཛད།

ཅིན་གྱང་ཡོལ་ནས་འབྲུམ་སྡེ་ལའི་ཕྱོད་སྡེར་གཏན་ཁུངས་ལྟར་ཆེ་བས་བསྐྱེད་སྡེ་ས་ཕྱོད་སྡེའི་
 ལས་ཁུངས་དང་། སྤྱོད་ཁང་། སྡོད་ཁུངས་ལག་གིས་འཆོམས་ཁང་། ཡུལ་མེད་ཡུལ་རྒྱ་ལས་ཁང་། སྤྱི་
 གཞེར་ཆོང་ཁང་ལོགས་སུ་གཞིགས་སྡོར་བསྐྱུར་སྤྱོད་དང་། དཔོན་ཏོ་འབྲུམ་སྡེ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་ནས་གཡོལ་སྡོན་
 གཞལ་རྒྱས་བྱུང་སྟེ། རྒྱ་གར་གྱི་མེས་པོ་དཔལ་ལ་མཐུན་པ་གན་རྩི་ཆེན་པོས་རྒྱ་གར་རང་བཅས་བསྐྱུར་
 ལོན་གྱི་ལས་འབྲུལ་མཛད་པའི་ཆ་གས་སྡོག་བརྒྱན་ཞིག་གཞིགས་འབྲུལ་བྱས་པར་ཐུགས་སྡོར་གིན་ཏུ་
 ཅིན་པོས་གཞིགས་ཞིབ་མཛད།

ཡང་སྤྱི་ཁྱབ་ཆོན་ཆེན་ཏུར་མན་དང་མིང་གིས་གསུངས་དོན། “༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ ཅིན་སྡེ་
 ཏོ་ཆུ་ཆོད་ ༩ ཅན་ཆུ་ཆོད་ ༡༠༩༥ བར་རྒྱ་གར་གཞུང་གི་ལས་ཁྲེད་མི་སྡེ་གནད་ཡོད་དང་ཆོགས་པ་
 ཁག་ སེར་སྐྱེ་མི་མང་དགེ་སློབ་ལོགས་ལ་མཁལ་ཁ་སྐྱལ། དེ་ཅིན་ཡཔོང་ས་མཆོག་གིས་མེར་སྐྱེ་པོ་མོ་དང་
 ལས་ཁྲེད་ལོགས་ཁོན་བསྐྱོམས་མི་ཡངས་ ༩༠༠༠ སྐྱག་ཅེས་ལ་མཁལ་ཁ་གནང་། དེ་རྗེས་ཡུལ་མེད་མ་ཆས་
 འབྲུལ་ལས་ཁུངས་། སྡོད་ཁུངས་ བཟོ་ཁུངས་ལས་གཞིགས་སྡོར་དང་། དཔོན་ཏོ་པའི་ཁང་ལས་ཡཔོང་
 ས་མཆོག་ལ་མཐུན་པ་ལྟར་ཆེད་སྡོར་དང་། ཡིད་སྡོན་ཀྱི་སྡོར་། རྒྱ་གར་དཔལ་ལ་གཏོང་སྡོར་། ཅིན་ལ་ལའི་
 སྡོར་། ས་ཁུང་མོན་ཆད་པར་སྡོར་བཅས་སྡོག་བརྒྱན་ལག་གི་སྡོན་འབྲུལ་བྱས། དེའི་ནང་ནས་མཐུན་པ་ལྟར་
 ཅིན་རྒྱ་གར་རང་བཅས་བསྐྱུར་ལོན་སྡོར་དང་། ཡིད་སྡོན་སྡོར་གྱི་སྡོག་བརྒྱན་གཉིས་ལ་དཔོན་གསལ་བས་ལྱི་
 དོ་སྐྱུང་དང་ཐུགས་ཞིབ་ཆ་གས་པོ་གནང་ཞིང་། སྡོག་བརྒྱན་གཞིགས་མོ་ཡུལ་རྗེས་སུ་ཡཔོང་ས་མཆོག་དུ་

བཞུགས་ཐོག་ཞབས་པད་ལྷན་ཀླུ་ལ་དགོང་ཉི་ཤེས་ལ་སྟོན་ཕུལ་བ་ཡིན།" ཞེས་དང་།

༡༩༥༩ ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ རིན། རྒྱ་དལ་གསེས་ཏེ་སྟོན་བཞུགས་དང་། དེ་ཚེས་ ༡༩ བོད་ཀླུ་ལ་ལོ་ ༢༠༩༩ ས་པག་ལྷ་ ༩ ཚེས་ ༩ རིན་གཞུང་ལོ་ལ་བཞུད་གཏོར་མཛད་ཆེན་ལེལ་སྐབས། འདི་ཞོགས་སྟོར་ལགོང་ས་མཆོག་དང་། མཆོད་དཔོན་མཁན་པོ་སྐབ་བསྟན་བསོད་ནམས། མཆོད་གཡོག་སྐབ་བསྟན་འཇམ་དབྱངས། གཞིས་གཡོག་སྐབ་བསྟན་ཐབས་མཁས་བཅས་ནས་ཕེབས་སྟེག་ཆོས་མ་ཆེན་དུ་དབལ་མགོན་གྱིས་ཞལ་དང་། བསྟན་སྐད་དམར་ནག་སོགས་ལ་བསྐྱར་འཕྲིན་འབུལ་གནང་དང་། དཔལ་དུས་ཀྱི་འཁོར་ལོ་སྟོན་ལས་གསུང་འདོན་མཛད།

དེ་སྐར་ལགོང་ས་མཆོག་ཆོས་མ་ཆེན་གྱི་བཞུགས་ཁྱིམ་ལ་ཞབས་སོར་འབོད་འབུལ་བཀའ་སྟོན་གིས་རྒྱ་ཁབ་གིས་གཞུང་གནས་ཀྱི་མཛུགས་ཏེན་གསུམ་འདེགས་འབུལ་ཞུས། དེ་མཇུག་བཀའ་ཚབ་ཆས་གཉིས་དང་། སྤྱི་ཁབ་མཁན་པོ། ཅེས་ཁན་མགོན་ཆེ་བ་སོགས་ཆེབས་ཞབས་གཞན་དག་གི་རིས་ལྟར་གྱི་ཐོག་སྐྱེ་ཞབས་མེ་ཆོན་དང་། ཉར་མན་དར་མིང་། ཀ་རི་བསོད་ནམས་སྟོབས་ཀྱིས། ཨ་ལྷག་རྩ་ཕུ་བཅས་མཛུགས་བཅར་གིས་ཆེན་འབྱུང་མཛུགས་དེ་ལྟུང་། ལྷག་དབང་ཞུས་ཏེ་གསུལ་ལ་འབོད། གསེལ་ར་བཞེས་འབུམ་འདེགས་འབུལ་དང་། ཁྱིམ་བསྟོན་འབུལ་སོགས་མཛད་སྟོ་ལེགས་པར་བྱས། དེ་ནས་ལགོང་ས་མཆོག་བཞུགས་སྟེག་གཞིས་རྒྱ་དུ་ཕེབས་མ་ཐག་པར། "དེ་རིང་གི་བཞུད་གཏོར་འདི་ཐབས་སྟོ་པོ་འབྲུ་ཞིག་རྒྱུད། རམ་རྒྱུན་མཆོད་དཔོན་ལགས་ར་ཆོ་ཆར་མས་དག་ནས་སྟོར་བཞིན་བཞེད་ཏུས་འཁོར་གྱི་ཆོ་ག་དང་། སྟོན་ལས་དེ་ལང་ཡག་པོ་སྟོར་ས་སྐབ་པ་ཞིག་རྒྱུད། དཔེ་ཆ་ཅི་ག་ལ་ཡོད། ཆོག་རོགས་ཀྱང་གཉིས་གསུམ་ཞིག་ལས་མེད་པས། བོད་དུ་སྟོན་དུས་ཀྱི་མཛད་སྟོ་འཇམ་བ་སོགས་སེམས་སྟོ་པོ་འབྲུ་ཞིག་རྒྱུད།" ཞེས་གསུང་འཕྲོས་གནང་འདུག།

ཉར་མན་དར་མིང་ནས་གསུངས་དོན། "ལགོང་ས་མཆོག་གི་ལྷ་ས་ནས་རྒྱ་གར་ས་གནས་འབུམ་སྟེ་ལ་བར་སྟོན་དུ་བསྐྱམས་ཕེབས་པའི་ཆེབས་རྒྱ་གཉིས་པོ་དེ་གཅིག་འབུམ་ལའི་སྤྱི་ཁབ་སྟོན་ཆེན་སྐྱེ་ཞབས་ཉར་མན་དར་མིང་དང་། གཅིག་སྤྱི་ཁབ་སྟོན་ཆེན་གྱི་ལས་རོགས་པོ་དེ་གི་ས་མཆས་རྒྱ་དབང་སོན་པེལ་བསྐྱེ་ཞུ་ཞུ་ཁན་ཐོག་མ་ཡིན་པ་སྐྱེ་ཞབས་ཏེ་ ཨེ་ཤེ་མུར་ཏི་ (D.S Murti) གཉིས་ལ་སྐགས་རྩེ་ལེགས་འབུལ་གྱི་གསེལ་རས་གནང་། རྩེ་ས་སྤྱ་གཞུང་གི་ལྷགས་སྟོལ་ལྟར་ཆེབས་རྒྱ་གཉིས་པོ་དེ་གཞུང་བཞེས་གནང་ནས་རྒྱལ་རབས་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་འཇམ་ཆེན་ཆེད་བདག་གཉིས་བྱས་ཡོད་པ་རེད།" ཅེས་གསུངས།

རིན་གུང་རྒྱབ་ནས། ཏེ་རི་ཕུར་ས་གནས་སྤྱེལ་སྐབས། འཛམ་གླིང་སྟོན་ལ་ད་ལས་བོད་

ནང་གནས་ཚུལ་ནི་ཡུང་རོལ་བསྐྱུས་ཤིག་དཀྱིན་ཡིག་ཐོག་གསལ་བསྐྱུས་པ་བསྐྱར་སྒྲོགས་ཐུགས་གཏན་
འགེལ་གནང་ལས། དེ་མིན་ལྷན་པ་ཁོས་ཐོགས་མེད་པས་སྐྱོད་པོའི་རང་དུ་བཞུགས།

ཡང་སྤྱི་ཁྲབ་ཏར་མན་དར་མིང་གིས་གསུངས་དོན། “ ༥༩ ཟླ་ ༩ ཚེས་ ༡༥ ཉིན་འབྲུམ་སྤེལ་
ནས་ཉེ་རི་ཡུར་བར་ཕེབས་མྱེད་སྐྱོད་རོལ་ནས་གསལ་པོ་རྒན་གྱི་འདུག སྤེལ་གནང་པོའི་ནང་ཡོད་ས་
འཛིན་རྣམ་གཉིས་དང་། ཡང་གཞིས་སྐྱེ་འཁོར་ཐོགས་སྐྱུམ་འཁོར་དུག་གི་ནང་འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྲབ་ལྷོན་
ཆེན་ལས་རོགས་སྐྱེ་ཞབས་ཀི་ ཨེ་ཤེ་ ཡུར་ཉེ་ནས་ཕེབས་སྤེལ་བྱས། སྤེལ་གཉིས་པའི་ནང་ཡམོང་ས་
མཆོག་འཛིབ་འཁོར་གྱི་མདུན་དུ་བཞུགས། སྐྱེ་བྱུང་དུ་རོལ་རང་དང་། མེ་ལོན། རོས་གྱི་སྤྱི་དམན་རྩ་རན་
དར་ཀོལ་བཅས་ལྷན་དུ་ཡོད།

སྐབས་དེ་དུས་ཕེབས་སྤྱིག་འཛིབ་འཁོར་ཁྲོན་བཞེས་ས་གངས་ ༥༩ ཡོད། རྟེན་ལེ་ས་མཆོས་ས་
བརྒྱལ་ནས་ཨ་མས་ས་མཆོས་ས་སྐྱེ་ཞབས་མོར་འཁོད་པ་དང་། ཨ་མས་ཁུལ་གྱི་འཆར་ཡོད་ལྷོན་ཆེན་གེ་
ཤི་ ཉི་ལྷ་མེ་(K.P. Tripathi)ནས་ཕེབས་བསྐྱེད་འགན་འཁུར་དང་སྤེལ་ལེན་བྱས་ཤིང་། རོས་གྱི་ལས་འཁུར་
དེ་མཚུག་བསྤིལ་ཞིང་། དམིགས་བསལ་པོ་སྐབས་བསམ་པོ་ཞིག་ལ། ཡམོང་ས་མཆོག་མ་སྐྱེད་མ་ཕེབས་
མོང་མེ་འཁོར་དམིགས་བསལ་ཅན་གྱི་ཁང་རྒྱུད་ནང་རོལ་དང་། རོས་གྱི་སྤྱི་དམན་གཉིས་ལ་ཐུགས་དབྱེས་
པོའི་རང་མཇལ་ཁ་མཐའ་མ་དེ་གནང་བྱུང་། རོས་གྱི་ཉིན་དེ་བཙུན་གསལ་ཡམོང་ས་མཆོག་རྒྱ་གར་ས་ཐོག་
དུ་ཐོག་མར་ཞབས་མོར་འཁོད་མྱེད་སྐྱོད་འཆོས་ལའི་ནས་ཤོགས་པ་ཡིན།” ཅེས་གསུངས།

འབྲུམ་སྤེལ་ར་བཞུགས་རྒྱན་རིང་ས་གནས་སྤྱི་ཁྲབ་སྐྱེ་ཞབས་ཏར་མན་དར་མིང་གིས་ཡམོང་
ས་ཆེན་པོ་ལྷོན་འཁོར་ལ་གཞུང་འབྲེལ་སྤེལ་ལེན་གཞུགས་བྱས་དང་། ལུས་བཀྱར་ཆེན་པོ་བྱས་པས་ས་ཆད།
ཁོང་གཏན་ཞལ་སྤེར་ཐོག་ནས་ཡུང་དང་གུས་དང་བ་ཆེན་པོས་ཞབས་ཁུ་ཏར་གཞུགས་ཕེགས་བྱས་
འདུག་པ་འདི་ནི། ཡམོང་ས་ཆེན་པོའི་ཐུགས་ནས་ནམ་ཡང་བཞེད་ཐབས་མེད་ཅེས་སྐབས་དེའི་གནས་
ཚུལ་གསུང་འགྲོ་ས་ནས་མཛད་པ་ནན་ཏན་དུ་གསུངས་པ་དང་། ད་རེས་མཆོས་ལའི་དུས་ཞབས་ཏར་
མན་དར་མིང་དང་། ཁོང་གི་ལྷུ་མ་རྩ་རན་དར་ཀོལ་དང་། དེགས་སྤྱག་ལ་ཐུགས་དབྱེད་འཆོས་ལའི་ཡོད་
ཅེས་དང་། འབྲུམ་སྤེལ་ར་ཁོང་གི་བྱ་རྒྱུད་རྒྱུད་པོ་ཞིག་གིས་ཐོན་ཆས་ལྷོན་ཉེ་རོལ་སར་ཡོད་ནས་
ཐུག་དབང་བྱས་པའང་རྒན་གྱི་འདུག་ཅེས་འབྲི་དགོས་ཞེས་དམིགས་བསལ་བཀའ་མངགས་ཕེབས་ཐོག་
ཡུང་ཅས་དགོངས་པ་བཞེས་ཉེ། “འབྲུམ་སྤེལ་ར་ཁོང་པོའི་དེར་འབྲུལ་མེལ་གྱི་བདེ་བ་ཞིག་ཐོབ་
ནས་སྤྱིད་པོ་དང་། སྤྱིད་པོ། ལུ་ཡངས་པོ་འདྲ་ཞིག་བྱུང་།” ཞེས་བཀའ་ཕེབས་བྱུང་།

༡༩ ཉེ་ཇི་ཕུར་དུ། གསར་འགོད་པ་བཅར་འཁོམས་ཐོག་ཀྱང་གར་ནང་པོད་དོན་ གྲོར་གསལ་བསྐྱགས་དང་པོ་བསྐྱངས་པ།

༡༩༥༩ ལྷ་ ༩ ཆེས་ ༡༨ ཉིན་གྱི་ཞོགས་པར་ཡགོང་ས་མཆོག་སྟོན་འཁོར་འབྲུམ་སྡེ་ལ་ནས།
 ཉེ་ཇི་ཕུར་དུ་ཕེབས་ཐོན་མཛད། ཉིན་འདིའི་ཞོགས་པ་ནས་ཀྱང་གཞུང་གི་ཕེབས་འཁོར་ནང་གདན་
 ལུས་ཐོག་ འབྲུམ་སྡེ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་སྤྱོད་ཞབས་ཏར་མན་དར་སིང་ཁོང་ཉིད་ནས་ཡགོང་ས་ཆེན་པོའི་ཕེབས་
 འཁོར་གཏོང་གནང་དང་། སྟོན་ཐེས་སུ་ཀྱང་གཞུང་གི་སྤྱོད་སྤྱང་དམག་མི་དང་། སྡེ་ཤུན་སྤྱོད་ཞབས་མེ་
 རོན་མོགས་ཀྱང་གར་གཞུང་ཞབས་དང་། རང་གཞུང་གི་བཀའ་ཁྲོན་རྣམས་པ་མོགས་ཆིབས་ཞབས་རྣམས་
 ཕེབས་འཁོར་ཐོག་སྤྱི་ཉིད་བསྐྱིགས་ཉེ་བཅར་ནས། ཅ་ཀོ་(chako) ས་གནས་སུ་ཞོགས་པའི་གསོལ་ཆ་
 བསྐྱངས། དེར་ཀྱང་གར་ཨ་མས་ཁལ་གྱི་དུག་པོའི་སྤྱི་ཁྱབ་མི་རི་སྡེ་ཏར་(Brigadier) སྤྱོད་ཞབས་ཨེ་ སི་
 གུ་རེ་ལ་ (A.S. Guraya) དང་། ལི་ཀྱི་ནན་གྱི་ཀར་ལུ་ཨེ་ཆི་ ཨེ་སི་ རྟེལ་(Lieutenant Colo
 nel H.S. Gill) ཨ་མས་མངའ་སྡེའི་འཆར་འགོད་སྟོན་ཆེན་ཀེ་པི་ ཏེ་པ་ཐྱི་(K.P. Tripathi) དང་ཁོང་
 གི་ལུས་གཉིས་ཕེབས་བསུ་འཆམས་ཁྱུར་བཅར་གནང་ཁྲུག་མཛལ་མཛད།

དེ་ནས་ལམ་སང་ཕེབས་ཐོན་གྱིས་ཁེ་ལོང་(Khelong) ས་ཁོངས་སྤྱག་ས་ཞེས་པར་མགོན་
 ཁང་གསར་པ་ཞིག་ཡོད་པ་དེར་བཞུགས་ཞག་བསྐྱངས། འདིར་སྤྱི་གཅེན་པོ་རྒྱལ་ལོ་དོན་གྲུབ་སྟོན་
 ཕེབས་གྱིས་ས་གནས་ཀྱི་དཔོན་རིགས་དང་མཉམ་དུ་ཡགོང་ས་མཆོག་སྟོན་འཁོར་ལ་ཕེབས་བསུ་ལུས་
 གནང་མ་ཟད། དེའི་དགོང་མོ་ཆང་མ་སྟོད་མཛལ་གྱིས་ཉེ་པའི་གནས་ཚུལ་ལྟ་གསོལ་གནང་ཞིང་། དེ་
 མཆོམས་ནས་ཡགོང་ས་ཆེན་པོས་བར་དེའི་པོད་སྟོར་གྱི་རྒྱལ་གྱི་གསར་གནས་དང་། ཀའོར་ཁལ་ཡོད་
 པོད་མེའི་ཕེམས་མཉུགས་གནས་སྤངས་གང་འཆམས་ཡིག་གཞི་ནས་མཁྱེན་རྟགས་བྱུང་འདུག

འབྲུམ་ལའི་སྤྱི་ཁྱབ་སྟོན་ཆེན་ཏར་མན་དར་སིང་མཆོག་ནས་ “༡༩ ལྷ་ ༩ ཆེས་ ༡༨ སྤྱི་
 ཉི་མ་ཤར་བ་དང་། ཡགོང་ས་མཆོག་སྤྱོད་འཁོར་དང་བཅས་པ་འབྲུམ་སྡེ་ལ་ནས་ཕེབས་ལམ་ས་ལེ་དུག་
 རྩའི་སར་ཆིབས་བསྐྱར་བསྐྱངས། དེ་ཉིན་ཕེབས་འཁོར་ངོས་རང་ནས་བཏང་བ་ཡིན། ཡགོང་ས་མཆོག་
 ཕེབས་འཁོར་གྱི་མདུན་དུ་བཞུགས་གདན་འཇགས་ཡོང་།

སྤྱབས་དེ་དུས་ཕེབས་འཁོར་རྒྱང་བ་བསྟོམས་གངས་ ༡༥ ཅམ་ཡོད། དང་པོའི་འཆར་གཞི་
 བཀོད་པ་ལྟར། དགོང་ཚུ་ཁེ་ལོང་དུ་བཞུགས་ཞག་བསྐྱངས་པ་རེད།

དེའི་རྒྱ་མཚན་ནི། སྤང་སྡོམ་དང་འབྲེལ་བ་ཆགས་བསྐྱད་ཡོད་ཅིང་། དཔེར་ན། རྩ་པོའི་(NEFA)
 ས་ཁོངས་ཁེ་ལོང་དུ་ཕྱི་རྒྱལ་མི་རིགས་ལ་གཞུང་འབྲེལ་བཀའ་བཏོན་ལོང་མི་ཆོག་གལ་སྲིད་ཕུ་
 ཏུ་ཉིལ་(Foothills)དུ་བཞུགས་ཞག་གནང་བ་ཡིན་ན། མི་མང་དང་། ཕྱི་རྒྱལ་མི་རིགས་གསར་འགོད་
 བ་སོགས་ཀྱིས་ལགོང་ས་མཆོག་ལ་སྐྱོན་བསྐྱན་ཞུས་ཏེ། ང་ཆོས་སྐུ་ཕྱེད་ཐོག་བཀག་འགོག་གི་དུང་མ་ཐུབ་
 བར་ཡོང་སྲིད་ཀྱི་རེད་བསམ་ནས་ས་གནས་ཁེ་ལོང་དུ་བཞུགས་ཞག་ཅིག་གནང་དགོས་པའི་རྒྱ་མཚན་
 འདི་འདྲ་ཡིན། ཉེ་ཅི་ཕུར་དུ་ཞབས་སོར་འཁོད་དུས་ཕྱི་རྒྱལ་གསར་འགོད་བ་ཉལ་ས་པ་མང་པོས་མཐའ་
 བསྐྱོར་ནས་ཐེབས་སྐྱབས་བྱས་འདུག ས་གནས་དེར་ཞབས་སོར་འཁོད་བ་དང་གསུང་བཤད་དང་པོ་དེ་
 གནང་བ་རེད། སྐབས་དེ་དུས་འཛམ་གླིང་ཕྱོགས་མཐའ་ཡོངས་ནས་གསར་འགོད་པའི་སྐུ་ཆ་བ་མང་པོ་
 ཞིག་སླེབས་འདུག” ཅེས་གསུངས།

ཆེས་ ༡༩ ཞོགས་པ་ཁེ་ལོང་ནས་ཐེབས་ཐོན་བསྐྱར་ཁར། ས་གནས་ཀྱི་འགོ་གཙོས་སྡོན་ནས་
 ལ་སྐྱན་ཞུས་ལྟར་འདྲ་ “ཕུ་ཏི་ཉིལ་དུ་སྤྱོད་ཆུ་ཆོད་” ༡༩༥ རྒྱུང་ཞབས་སོར་འཁོད་བ་དང་། ཨ་སམ་
 མངའ་སྡེའི་འཆར་འགོད་སློན་ཆེན་གཞོན་པ་ཀེ་པི་ཏེ་པ་ཐི་(K.P. Tripathi)ནས་ཐོད་པའི་ལུགས་སྒོལ་
 བཞིན། ཐེབས་བསུའི་མཐའ་དར་སྲིད་ན་རིང་བ་ཞིག་ཕུལ་ཆེས། ཐེབས་བསུར་བཅར་མཁན་མི་སྣ་
 གནང་ཡོད། དེ་རང་(Darrang)ཇོང་དཔོན་སྐུ་ཞབས་ཨེ་པ་མི་ཕུ་ཁུན་ཇེ་རང་(F.C Phuken D.C)
 ཨ་སམ་མངའ་སྡེའི་དཔག་དཔོན་ཆེ་བ་ཐི་རི་ཁྱེ་ཏར་ གུ་རེ་ཡ་(Brigadier Guraiya)དང་།

དཔག་དཔོན་ཐུ་ཇོར་ སྐུན་ཇེ་(Major Punje) ཉེན་རྟོག་སློར་སྤང་བའི་དཔོན་པོ་གཞོན་པ་
 ཉེ་ཁར་ཉལ་ཐུན་(Sr. Hydar Hussain) དང་། སྐུ་ཞབས་ཇེ་ མི་སྤར་རྟོ་ལེ་(Sr. G.C. Bardoloi)
 བཅས་འཆར་འགོད་སློན་ཆེན་གྱིས་ལགོང་ས་མཆོག་ལ་རྒྱ་གར་མི་སྣ་གནང་ཡོད་ནམས་ཇོ་སྤྱོད་ཞུས་
 པའི་ཆེས་སུ་ཁྱོང་སྤེ་སྤུ་ཁུལ་ལས་ཁུངས་ཀྱི་ཆོག་ལ་གཙོ་སྐུ་ཞབས་ཀེ་པི་ཨ་གར་ལལ་ནས་(Sr. K P
 Argarwalla) ཐེབས་བསུའི་འཆམས་འབྲིའི་གསུང་བཤད་གནང་།”

དེ་ནས་ཐེབས་ལས་ཕུ་ཏུ་ཉིལ་(རི་མཚན་ས)ཞེས་པ། ཉེ་མ་ལ་ཡའི་རི་འདབས་ཨ་སམ་རྒྱ་ཐང་
 དང་ཉེ་བའི་ས་གནས་སུ་དཔག་དཔོན་ཐུ་ཇོར་ཕུན་ཇེའི་གཟིམ་མག་དུ་སྐུ་འཁོར་ལྷན་དུ་མངའ་སྡེའི་འཆར་
 འགོད་སློན་ཆེན་སྐུ་ཞབས་ཀེ་པི་ཏེ་པ་ཐི་ལྷན་བཞུགས་ཐོག་ལས་ཁྱེད་བདུན་ཅུ་དོན་ལ་ཞོགས་པའི་
 གསོལ་ཆ་ཐེབས་སྤྱིག་ཞུས་པའི་སྐབས་འཛམ་གླིང་ཡུལ་བྱ་ཁག་གར་ས་ནས་ཆེད་འབྱོར་གསར་འགོད་
 བ་བརྒྱ་སྟོར་ཞིག་ཡོད་པ་ནས་ཐེབས་བསུ་དང་ཆབས་ཅིག་སྐུ་དཔར་མང་པོ་བསྟོན་ཐོག་ལགོང་ས་མཆོག་

ནས་ཡོད་ནང་གི་རྒྱུ་རུ་སྤོང་ཁོང་གསུང་སྤོང་ཡོད་པ་ཞེས་རེ་སྐུལ་བྱུགས་ཆེ་ཞུས་པར། རྗེ་མཆོག་
སྐྱེ་ཞབས་མེ་མོཅ་ཤིས་གསར་འཁོད་པ་ཆོར་ “ཡཁོང་ས་རྒྱ་ལའི་རྒྱ་མ་མཆོག་ཉེ་ཁྱི་ཕུར་མཐོན་ཁང་དུ་
ཡེ་ཞབས་ཡོར་འཁོད་མཆོངས་ཡོད་ཤི་གནས་ཚུལ་གསལ་བསྐྱུགས་བསྐྱར་གི་རེད།” ཅེས་གསུངས།

དེ་འབྲལ་ཁོང་ཆོ་བྱེལ་ཐེང་རང་ནས་ཉེ་ཁྱི་ཕུར་དུ་མོན་པ་ཞིན་པའི་ཁོད་ནས། “ཡུལ་བ་རིན་པོ་
ཆེ།” ཞེས་སྒྲུང་ཆེན་པོ་རྒྱལ་མཁན་ཞིག་ཐུང་འདུག་དེ་ནི། དཔག་ཆེན་གཉིས་པའི་སྐབས་ཡོད་ཡུལ་པར་
གནས་རྒྱལ་ཁབ་ལ་སྟོག་སྟེན་ཞུས་ཉེ། ཡོ་བདུན་ཅུ་ཡོད་ཤི་རྒྱལ་མར་བསྐྱད་སྤོང་མཁན། སྐྱེ་ཞབས་
དུ་རི་ཆེ་ ཉར་རར་(Henrich Harrer) ཟེར་བ་དེ་ཡིན་འདུག།

ཕུ་རུ་ཉེལ་རི་མཆོངས་དེ་ནས་ཕེབས་ཐོན་བསྐྱར་ས་སྐབས་ཕེབས་འཁོར་གསར་པ་ཞེ་གཅིག་
གོ་སྟོག་ཞུས་འདུག་པ་དང་། ཕེབས་འཁོར་དེ་དག་གི་སྟོན་རྗེས་སུ་རྒྱ་གར་གི་སྐུ་སྐྱར་ཞབས་ཞུ་བ་པཅས་
ཆེ་མཐོང་གཞེང་ས་ཐོན་རང་ནས་ཆིབས་བསྐྱར་གནང་།

དེ་ཁྱི་ཕུར་སྤོང་ཁྱེང་ལ་ས་ཕེབས་ཅས་ཤི་རི་རྒྱང་ཞིག་གི་སྤྱོད་དུ་གཞུང་གི་མཐོན་ཁང་(Cir-
cuit house)ཞེས་པ་དེར། རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་གསོལ་ཆ་སྟེ་ཕེན་ཞུས་པ་དེའི་སར་ཐོག་སར་ཀ་སྐྱུག་
ནས་བཅར་པའི་སྤྱི་ཐོན་པ་དེ་མཁར་པ་ཆེ་དབང་རལ་བརྟན་དང་། བཀའ་ཆེ་བ་གཞུང་གི་མཁན་པ་ལ་གིས་དོན་
ལུ་པ་ཁོང་རྣམས་གཉིས་འཆོངས་ཞུར་བཅར་གནང་ལ། “ཡཁོང་ས་མཆོག་གིས་དཔེ་ས་མཆོངས་ཆེན་པོའི་སྟོ་
ནས། “དེ་རིང་འདྲིར་ར་ར་ཆོ་ཡོད་གཞུང་གི་འགན་ཡོད་གཞིས་ལེས་མེ་རོ་མཆོངས་འཛོམས་རོ་སྐྱུག་ཐུང་
བས་དག་འཕོ་ཐུང་། ར་ཆོ་མོ་བསྐྱར་ལེད་དཔོས་གར་འཆོངས་ཡོད་པ་མཐོན་གསལོ་མ་སུ་རིང་ཆོགས་
འཛོམས་ཤོས་བསྐྱར་བྱ་དགོས།” ཞེས་སོགས་བཀའ་གནང་འདུག།

རྗེས་སུ་ཡཁོང་ས་ཆེན་པོས་གསུང་འཕྲོས་ཤིག་ནང་ “སྤྱི་ཐོན་དང་སྐྱེའི་གཅེན་པོ་རྒྱལ་ལ་དོན་
ལུ་པ་ཁོང་ཆོ་འབྲུམ་སྟེ་ལའ་ར་ཆོ་འཁྱོར་བ་དང་དུས་མཆུང་ས་སུ་ཕེབས་དགོས་ཉར་འཕྲིན་སྐུ་མ་ནས་བདང་
ལང་། ས་མཆོངས་ས་སུ་ཐོན་རྒྱའི་བཀའ་འཕྲོལ་ལས་སངས་ཐོབ་པའི་ཀ་ཤོར་ཞིག་ཐུང་འདུག་དེ་ནི་ནང་དོན་
རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ར་ཆོ་ཡོད་ནས་ཡོང་པའི་བསམ་ཚུལ་མཆོས་ལྷན་མེད་པ་ཞིག་མཆོན་དགོས་པའི་ཆེད་དུ་
མིན་ནས་བསམ་མཁན་འདུག་དེས་དོན་གར་འབྲེལ་མིན་མིན་ནི་མི་ཤེས།” ཞེས་གསུངས་འདུག།
ཡོང་གསལ་མཐོན་ཁང་དེར་ཡོང་སྟོན་ཤི་རྒྱལ་ཡུལ་ཁག་གི་གསར་འཁོད་པ་ཡོངས་རྫོགས་འདུས་
འཛོམས་ཐོག་ ཨ་མས་སངས་འཕྲེལ་འཆར་འཁོད་སྟོན་ཆེན་སྐྱེ་ཞབས་ཀེ་ བེ་ ཉི་ལྷེ་དང་། དཔོན་རིགས་
མི་སྣ་གཞན་ཁག་འབྲས་སྤོངས་རྒྱལ་པོའི་མཐོན་གཉེར་དང་། འབྲས་སྤྱིའི་དུང་ཆེ་སོགས་གུས་བསུ་

འཛམ་ས་ཁྱུང་བཅས་ཏེ་མཛེས་ཁའང་ཁྱུས།

གསུམ་འཕོད་པ་དེ་ཆོས་སྒྲུང་ཡང་སྒྲུབ་པར་མེད་པ་མཐོན། ཡལོང་ས་མཆོག་ལ་མོད་ནང་གི་
གནས་ཚུལ་བཀའ་འདི་ཁྱད་གོས་ཀྱི་རེ་འདུན་ཕྱགས་ཆེ་བའོན་འདུག་ཀྱང་། མེད་ས་ལ་མ་འཁེལ་བམ་ཁོང་
ཆོས་རེ་ཁྱུས་ཅི་བཞིན་མཛད་ཁོས་མེད་སྟབས། ཡལོང་ས་ཆེན་པོས་མོད་དང་། རྒྱ་དཀར་ནག་གཉིས་
ཀྱི་འཁེལ་བའི་སྒྲོང་སྒྲིང་བསྐྱུས་ཤིག་གསལ་བསྐྱབས་བསྐྱུང་གཏན་འཁེལ་བ་དེ་བྱིན་ཡིག་ཏུ་བལ་བསྐྱུར་
ཁྱུས་ཡོད་པ་དེ་རྒྱུ་ཁང་མདའ་དཔོན་ལྟ་དབང་སྟོབས་རྒྱལ་ནས་གསུམ་འཕོད་པ་འདུས་འཛམ་ས་མར་
ཁྱལ་བསྐྱབས་ཀྱི་དུ་འདུག་གནད་ཐོག གསལ་བསྐྱབས་དེ་བྱིན་ཡིག་ཆ་ཆེད་གི་དབར་བསྐྱུས་ཀྱང་
གསུམ་འཕོད་པ་ཆོར་སྒྲོང་དུ་འདུག་གནད་དེ་ཅས་ས་གཏོགས། འཛམ་སྒྲིང་ལུའ་ཁག་གང་ས་ནས་ཆེད་
བཅར་ཁོང་ཆོ་སང་པོས་ཡལོང་ས་ཆེན་པོ་སྐུ་རོ་མས་གསུང་བཤད་གནད་སྒྲོང་ཞེས་རེ་འདུན་བསྐྱུར་ནན་
དུ་ཁྱུས་པར་འཕོད་བསྐྱུན་མཛད་ཁོས་ས་ལྟར།

དེ་རྗེ་བྱར་ཁོང་ཁྱེར་ནང་མེ་འཁོར་འབབ་ཚུགས་སྐྱ་ཆེ་མཐོང་མེད་ས་སྤྱི་ག་ཟེམ་རྒྱས་ཡོད་
པ་དེར་མེད་ས་ཐོན་མཛད། དེར་ས་གནས་ཀྱི་ཞི་བྱ་དཔོན་རིགས་མི་སྒྲུ་ཁག་དང་། མི་དམངས་མང་
པོ་འདུས་འཛམ་ས་ནས་ཆེ་མཐོང་གི་མེད་ས་བསྐྱུང་། མེད་ས་སྤྱིལ་ཁྱུ་ལའི་གྲལ་བསྐྱར་བྱས་འདུད་ཁྱུ་
བཞིན་ཡོད་པར་དཔྱེས་འདུམ་ཆེན་པོས་གཞིགས་དེ། ཆང་མར་ཐུགས་རྗེ་ཆེ་གསུངས་པ་མོགས་གསུང་
བཤད་བྱུང་ཅས་བསྐྱུལ།

དེ་འསྐལ་ ༡༩༥༦ ལོར་ཡལོང་ས་མཆོག་སྟོན་པའོར་རྒྱ་གར་དུ་གདན་ཁྱུས་ཆེན་པོས་བསྐྱུར་
དེ་སྐབས་དང་འདྲ་བའས། འཛམ་སྒྲིང་རྒྱལ་ཁབ་ཁག་གི་དབུ་མིང་གཞན་མཆོངས་གཞེངས་མཐོང་དང་
བཅས་དེ། དམིགས་བསལ་གོ་སྒྲིག་ཁྱུས་པའི་མེ་འཁོར་ཁེག་ཐོང་ཐོག་མེད་ས་ཐོན་གནད། འདི་ལུ་བ་
མཆོན་གང་མེ་འཁོར་ནང་མེད་ས་སྐབས་ཡལོང་ས་མཆོག་གིས་གསུང་འཕྲོས་ཤིག་ལ། “དེ་རིང་གསུམ་
འགྱུར་འཕོད་མི་མང་པོ་དེ་ཆོའི་ཁྱོད་ནས་དཔེ་བློགས་པོ་སྒྲིང་པ་ཉན་རིག་ ཉར་རར་ཀྱིས་སྐྱད་བསྐྱུལ་བ་
གོ་བ་དང་། ཁོ་རང་སྟོ་བྱར་དུ་མཐོང་བས་སྟོན་ཆད་མོད་ནང་གི་རང་དབང་དང་། བདེ་སྤྱིད་དེ་སྤྱག་པར་
བྱན་པ་ཞིག་ལྟར།” ཞེས་དང་། “དེ་རིང་རས་ཉན་རིག་ ཉར་རར་ལ་རྒྱུད་རིང་ནས་ངོ་མེས་འདུམ་སྟོན་
བྱས་པ་ཅས་ལས། ངོ་སྤྱག་འཕྲོས་པོ་ལ་བྱ་རྒྱུའི་དུས་སྐབས་ས་ལྟར། ཡིན་ནའང་ད་ཆང་ཆོར་རང་དབང་
གི་རྒྱལ་ཁབ་ཅིག་ནང་བསྐྱེད་ས་ཡོད་པར་བཞིན། ར་གཉིས་མཆོགས་པོ་སྤྱག་གི་རེད།” ཅས་གསུངས་
འདུག ༡༩༥༩ ཟླ ༩ ཆེས་ ༡༢ གནའ་པ་སངས་ཉིན་ལྷོ་ཡི་གསུམ་པར་རྒྱ་གར་གྱི་མིང་དོན་ཆོགས་

པ་མི་དཔངས་སྤྱི་ཚོགས་ཤིང་ལུགས་ (Praja Socialist Party) འགན་འཛིན་སྐུ་ཞབས་ཨཿ་ཀ་
མེ་ཏེ་ཏ་ (Ashok Mehta) རས་གསུང་བཤད་གནང་དོན། "རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ཡུལ་མ་མཆོག་ལ་
ཆབ་སྲིད་ཐད་ནས་རྒྱལ་སྤྱིར་མ་གནང་བར་འདོད་ཆོ་ཁེངས་པ་བྱུང་མ་སོང་། ཡུལ་མ་མཆོག་གིས་རང་
བཙན་ཚོད་ལེན་གྱི་ལས་འགུལ་ས་གནས་འདིའི་སྤྱིང་ནས་དབུ་འཕང་མཐོན་པའི་སྤྱོད་ནས་གནང་ཆོག་པའི་
བཀའ་འཁོལ་འབུལ་དགོས།

གལ་སྲིད་རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ཡུལ་མ་མཆོག་གི་སྐུ་དབང་ལ་དཔེ་བསྐྱབས་དང་། བཟང་
བཙན་ལུ་བུའི་སྤྱི་ལེན་ཁུས་པ་ཡིན་ན། རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་པོད་མི་རྒྱལ་ལ་གདུང་མེས་ས་མཉམ་བསྐྱེད་
ཟེར་བ་དེ་སྤོང་བཤད་ཅས་མ་གཏོགས། དེ་ལ་རྒྱས་པ་ཐོན་པ་དང་བན་ཐོགས་རྩ་བ་ཉིད་ནས་མེད་ཅིང་།
ཆབ་སྲིད་གི་ཐོབ་ཐང་དང་། དེའི་ལས་འགུལ་སྤེལ་ཕྱོགས་ཀྱི་འཐབ་ཚིང་ཐད། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཁེམས་ལུགས་
ལྷུང་ལག་ལེན་བསྐྱར་དགོས་ཀྱི་ཡོད་པ་རེད། དཔེར་ན། དབྱེན་ཅི་དང་། ཨ་རི། སུད་ཅ་ལེན་ཏེ་ (Swit-
zerland) བཙས་ནས་མག་མི་ (Marx) དང་། ལི་ནན་ (Lenin) སྤྱི་ཅི་ལི་ (Mazzini) གསུམ་ལ་སྲིད་
དོན་གྱི་སྐབས་བཙོལ་གནང་བ་ཡིན། ཁོ་རང་ཚོར་རྒྱལ་ཁབ་ཁུངས་སོ་སོ་ནས་འཐབ་ཚིང་གི་ལས་
འགུལ་རང་དབང་ལྷན་པའི་ཐོག་ནས་སྤེལ་བ་རེད། རྒྱ་གར་གཞུང་ནས་ཡུལ་མ་མཆོག་གི་སྐུ་དབང་
ཐོག་ དེ་འདྲའི་རང་དབང་གི་ལས་འགུལ་སྤེལ་ཆོག་པའི་ངོས་ལེན་གནང་ཅིས་མེད་པ་ཡིན་ནམ།" ཅེས་
གསུངས་བཤད་གནང་། གསུངས་བཤད་འདི། ས་ཕུ་རའི་ཚོགས་ཁ (Sarpu house) རང་ཕྱོགས་
ཚོགས་འོག་པའི་འཐུས་མི་ཡིན་པ་སྐུ་ཞབས་ཨཿ་ཀ་ ཨེན་ ཀུན་ཏུ་ཏུ་ (Mr H.N. Kunzru) རས་
ཚོགས་འདུ་དབུ་བརྩམས་ཐོག་ སྤྱི་ལི་ནན་ཁུལ་གྱི་ཆབ་སྲིད་ཚོགས་པ་ཁག་ནས་པོད་དོན་སློབ། ཚོགས་
འདུ་ཞིག་གོ་སྤྱོད་གནང་བའི་སྐབས། སྤྱི་དོན་ཚོགས་པ་མང་པོ་ཞིག་ནས་ཕེབས་པའི་སྐུ་ཆབ་རྒྱལ་ལ་
སྐུ་ཞབས་ཨཿ་ཀ་མེ་ཏེ་ཏ་ (Ashok Mehta) རས་པོད་གི་གསུང་བཤད་དེ་གནང་བ་ཞིག་རེད།

༡༩༥༩ ལོ་ལི་གུ་རིར་འཕགས་པོད་ཀྱི་ཞི་བྱལ་དཔོན་རིགས་དང་ མི་དཔངས་ཁྲི་ཚོ་བཀལ་བས་ཕེབས་སུ་ཁུས་པ།

༡༩༥༩ ལོ་ ༩ ཚེས་ ༡༩ རོགས་པ་ལི་གུ་རིར་ (Siliguri) མེ་འཁོར་འབབ་རྩྭ་གས་སུ་ཕེབས་
འཁོར་སྐབས། ཟེང་རྩལ་ (Bengal) མངའ་སྡེའི་སྤྱི་ཁབ་རྩུ་ཆེ་སོགས་རྒྱ་གར་གྱི་ཞི་བྱལ་དཔོན་རིགས་

[illegible]

ཡག་པོ་ཆོ་མཁའ་མི་སྤྲུང་། མང་ཆོ་གས་ཀྱི་ཡེ་ཤས་སྤྱི་ལ་ཡུས་འདྲུད་དང་བཅས་ཏེ་སྤྲུལ་ཡང་མི་གསོ་རྒྱུ་
གང་ལྟོས་ཀྱི་ལ་སྤྲུལ་པ་ཆོ་གས་སྤྱི་ལ་ཡུས་པ་མོན་བསྐྱར་ན།

[illegible]

༧ རྒྱ་རྒྱལ་གྱི་དཔལ་ལྷན་པོ་ལ་འཕགས་པོ་དེ་མི་མང་
ཁྱིམ་གྱི་ལོ་རྒྱུས་ལྟར་བཤུ་ཞུས་པ།

[illegible]

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ।
नमो भगवते वासुदेवाय ।

པོ་བསྐྱོར་པའི་གནས་ཁྱད་པར་ཅན་དེར། ཆོས་རྒྱལ་ལྷ་རྒྱལ་མེད་ཀྱིས་བཞེངས་པའི་མཆོད་རྟེན་དང།
དགེ་བསྟེན་རྣམས་ལས་བཞེངས་པའི་མངས་རྒྱས་ཀྱི་རིང་པལ་ལྷོང་པོ་ཅན་གྱི་མཆོད་རྟེན་ལྷ་ཁང་རྒྱགས་མ་
སོགས་ལ་གནས་གཟིགས་དང། ཐུགས་སྟོན་མཛད།

དེ་ནས་མ་ར་ཏ་མའི་རྒྱལ་པོ་དང། མ་ཏྲ་རྩོམ་ཆོས་ཆོགས་ཀྱི་འབྲུལ་མི་ནས་ས་གནས་དེའི་སྤང་
སྤྱངས་སུ་ལྟོང་ས་མཆོག་སྐྱེ་འཁོར་དང་བཅས་པར་ཕེབས་བསུ་སྟེ་ལེན་ཞུ་བའི་དབུ་གུར་གསར་པ་ཁག་
བསྟེན་ཡོད་པ་དེར་གདན་འདྲེན་ཞུས། རྒྱ་གར་གཞུང་གིས་དཔར་བསྐྱར་གནང་བའི་སྟེ་སྟོང་གསུམ་གྱི་ཡིག་འདུ་
ཆེ་བ་རྒྱ་གུར་ཡིན་པའི་སྟེ་གསུམ་བཅའ་དེ་བ་གཞུགས་བཅུ་གཅིག་དཔར་བྱས་པུ།

རྒྱལ་ཁབ་གཞན་དག་གི་ནང་པའི་དགེ་འདུན་པ་མང་པོས་ལྟོང་ས་ཆེན་པོ་མཇུག་བསྐྱར་བཅར་བ་དང་
བཅས་པའི་སྐུ་སྟོན་ཆོང་མར་གསོལ་རྩ་ཞལ་དོག་སོགས་ཀྱི་སྟེ་ལེན་གཟབ་རྒྱས་ཞུས། དེར་དགེ་འདུན་
པ་རྣམས་ཀྱིས་རང་རང་ཆོས་ལུགས་ཀྱི་ཕྱིས་བརྗོད་སྟོན་ཆོག་སྐྱོར་འདོན་དང། ལྟོང་ས་ཆེན་པོས་

དབུས་རང་རིགས་རྒྱ་མ་དགེ་འདུན་པ་རྣམས་ལས་ཀྱང་ཐུགས་སྟོན་ཕྱིས་བརྗོད་གསུང་འདོན་མཛད། དེ་

མཇུག་ལ་རྒྱལ་དབང་མཆོག་གིས་ཕེབས་བསུ་སྟེ་ལེན་གཟབ་རྒྱས་ལྷ་པར་པར་ཐུགས་རྩེ་ཆེ་ཞེས་དང།

འཛམ་གླིང་ཡོངས་ཀྱི་ཞི་བདེའི་ཆེད་ནང་པའི་ཆོས་པ་ཡོངས་ཀྱིས་མངས་རྒྱས་ཀྱི་བསྐྱར་བ་རིན་པོ་ཆེ་དར་རྒྱས་

ཤོང་འཕེལ་འབྱུང་ཐབས་སུ་ཐུགས་འབར་ཆེ་བ་ཞེས་དགོས་སྟོར་ཞེན་སྦྱེལ་གསུང་བཤད་བྱང་ཅམ་བསྟུན། རྩོར་

གདན་མཁན་པོ་དང་མདོ་སྟོན་སྐྱོང་དང། སྤྱ་རྩ་རྩེ་ནང་དགོན་གནས་འདྲེན་བྱེད་བསྐྱར་འབྱུང་གནས་གཅིས་

ནས་མཇུག་ཁ་ཞུས་པར་བཀའ་འཇུག་པ་བསྐྱངས། དེ་འབྲུལ་ལྟོང་གསལ་པོ་འཁོར་འབབ་རྒྱགས་སུ་ཕྱིར་

ཕེབས་པ་ལྟོང་འཁོར་རྣམས་ཀྱིས་ཕེབས་སྟེལ་གུས་འདུད་ཞུས།

པོ་འཁོར་ཐོག་སུ་མཐུད་ཆེབས་བསྐྱར་ཀྱིས་དཔྱོད་རྩོ་ཆོད་ ༥ པའི་ཐོག་རྒྱ་གར་ཡོང་ཁེར་ཆེ་གསལ་ལག་རྩེ་

ཞེས་པའི་པོ་འཁོར་འབབ་རྒྱགས་སུ་ཕེབས་འཁོར་སྐྱབས། དུ་དུ་ཕེ་གཞུང་གི་སྐྱེ་ཆབ་དུང་གཅོ་སྐྱེ་ཞབས་རྩོ་ཕེན་

ཏ་རྩ་ཆོན་(Govind Narain)དང་ལག་རྩེ་ཡོང་ཁེར་སྟེ་ཁབ་སྐྱེ་ཞབས་ཤེ་ཆེས་མར་ཀར་(Mr. Shivesh-

warkar)གཉིས་དང། སྐྱོར་སྤང་དཔག་གི་སྟེ་འདོམས་ཀྱིས་མཆོན་པའི་རྒྱ་གར་གྱི་ཞི་བྱུང་དཔོན་རིགས་དང།

མི་དམངས་ཉིས་ཁྱིལ་སྤོང་འདུས་འཛོམས་ནས་ཕེབས་བསུ་ཞུས་པ་དང།

རྒྱག་པར་ཡོང་ཁེར་སྟེ་ཁབ་པས་རྒྱ་གར་མི་མང་ཁྱིལ་ག་ལག་ལས་ཀྱི་ཁེངས་པའི་མང་ཆེན་དབུས་སུ་ལྟོང་

ས་ཆེན་པོར་ཆེ་བ་སྟོང་ལུ་ཆེད། ཕེབས་བསུ་འདྲིངས་ཆས་མོ་མོ་སྟོན་བསྐྱིགས་ཡོད་པ་དེའི་ཐོག་ལ་རྒྱལ་དབང་

མཆོག་སྐྱེ་འཁོར་དང་བཅས་པ་གདན་ཞུ་ཞི་པར། སྟེ་ཁབ་ཁོང་གཉིས་ཀྱིས་ལྟོང་ས་མཆོག་སྐྱེ་བདེའི་རང་སྤྱར་

ཡང་རྒྱ་གར་དུ་མེད་པ་པར་གྱུ་ས་ཚེ་རྒྱ་གར་མི་མང་ཡོང་ས་ནས་དགའ་བ་ལུ་བྱ་གཞི་ཡོད་ཅེས་སོགས་འཕགས་
 བོད་མཛའ་མ་ཐུན་གྱི་གནས་ལུགས་གསོལ། མེད་གཞི་ལོ་འཕེང་བ་ནས་པར་བཟུ་བ་ཞིག་ལུ། དེ་མ་ཐག་དེར་
 འདུས་མི་ཚོགས་ཀྱི་སྐད་ཅུར་མྱིར་མྱིར་དུ་ཁྱེད་པའི་བར་པར་ལ། ཅིན་རྒྱུ་མེད་སྐད་ཐོག་དུ་པའི་ལྷ་ས་སྤྱི་ཚེ་བཞུན་
 པ་དང་དུ་པའི་ལྷ་ས་རྒྱལ་ལྷན་ཅིག་ བོད་རྒྱལ་ལྷན་ཅིག་ཟེར་བའི་སྐད་པའོད་ལུགས་ཆེས་ཁྱིན་གཅིག་དུ་སྒྲིག་པ་
 དང་། ཆོག་བཞེད་ཡོར་མཆོངས་པའོད་པའི་དུན་ཅིན་ཡིག་ཆེན་གྱིས་པའི་དར་རས་དང་། བོག་པར་སྤྲོ་ཆོག་ས་
 འཕྲར་ཡེད་པ་སོགས་རྒྱ་གར་རྒྱ་ཆའི་མི་མང་ནས་བོད་པར་པོ་རྒྱལ་ལྷན་པའི་མཛའ་མེས་ས་བཅས་མིན་ཡོད་
 པའི་རྒྱས་འཕྲུང་ཡིན་དུ་གསལ་པར་བཞུན་པས། སྤྱི་ཚེར་ཡོད་ས་ཡུལ་ས་མགོན་ཆེན་པོ་མཆོག་ཐུགས་ཏ་
 ཅང་དུ་ཤེས་པའི་སྤོ་ནས་ལུགས་ཐལ་པོ་སྤྱོད་བཞིན། “འཕགས་བོད་ཀྱི་མཛའ་འབྲེལ་ཟབ་མོ་ཡོད་ནས་ཡོད་འཕེལ་
 ཡོད་པ་ཤོག སངས་རྒྱལ་གྱིས་གསུངས་པའི་ཆོས་བཞིན་འཛིན་གྱིད་ཡོད་ཅི་བདེ་ཡུན་རིང་གནས་པ་ཤོག”
 ཅེས་ཐུགས་སྤོན་གནང་བ་དང་། དུན་སྤྱི་ཚོགས་པ་མང་འབག་མེར་གྱི་རི་པོ་ཞེས་སོགས་ཤིས་བཞེད་ཞལ་
 འདོན་གནང་བའི་གསུང་བཟང་རྒྱང་བཞུགས་ཐོག་ཁྱབ་པས། མི་མང་ནས་ས་སྤྱག་པར་གྱུ་ས་ཡིད་དད་པའི་རྒྱས་
 པ་དང་བཅས་དེ་ལག་ཐལ་པོ་སྤྱོད་ཏེ། སྐར་ཡང་ཅིན་རྒྱུ་མེད་སྐད་ཐོག་དུ་པའི་ལྷ་ས་སྤྱི་ཚེ་བཞུན་ཅེས་སྐད་ཅུར་ཆེན་
 པོ་གཅིག་མཐུག་གཅིས་མཐུད་དུ་སྒྲིག་པའི་ལུང་སྤྱི་ཡོད་ཅེར་ཡོངས་ལ་ཁྱབ་པ་ལྷ་བུ་ཞིག་ལྷང་འདུག་པ་དང་།
 དེ་ནས་མེ་འཁོར་ཐོག་པེལ་སྐལ་ས་མང་ཆོག་ས་རྒྱལ་ས་རང་རང་གི་གནས་སུ་འགྲོ་བཞིན་པའི་ལམ་དུ་འད་དུ་
 པའི་ལྷ་ས་རྒྱལ་ལྷན་ཅིག་ཅེས་སོགས་ཅིན་རྒྱུ་མེད་སྐད་པའོད་ཆོག་གི་སྐད་སྤྱི་ཚེན་པོ་འཕྲུག་སྤོང་གིས་པ་དང་
 གཅིས་སུ་མེད་བཞིག་བཞུགས་ཤིང་། དེ་ལྷ་ཡོད་དག་འཁོར་གྱི་སྐད་སྤྱི་ཡོད། ཡོད་ས་མཆོག་སྤོན་འཁོར་ནང་
 སྐད་རྒྱང་གི་སར་མེད་པ་པའི་བར་དུ་འད་ཟེམ་མ་ཆད་པར་གསན་ཐོས་ལྷང་པས། ཆོང་སར་ཐུགས་ཐུགས་ཆེན་
 པོ་སྤྱེད་དུ་བཞུགས་པ་ལྷ་བུ་ཞིག་ལྷང་འདུག །



སྐས་འཛིགས་མ་ནིང་དུ་
མོག་མ་ཐེབས་སྐབས།
Maiden visit at
Kezek Maning

སྐས་འཛིགས་མ་ནིང་དུ་
ཐེབས་སྐབས།
Visit at Kezek Mani



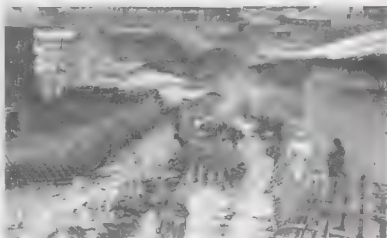
གཡུ་འགོམ་རོང་དུ་ཐེབས་
སྐབས།
Visit at Yugom Rong



སྐས་འཛེགས་མ་ཁིར་
ཆིབས་སྐར་སྐབས།
Visit at Kezek Mani

ལེ་མའི་ཐང་ཡ་ཆིབས་
སྐར་སྐབས།

Visit at Jemai Thang
pass



ལེ་མའི་ཐང་།
Jemai Thang



རྒྱང་ལར་ཐེབས་ལས་ལུ།

On the way to rLung

La

རྒྱང་ལར་སྤྱ་ཞག་བཞུགས་

གནས་སུ།

Residence during stay

at rLung La

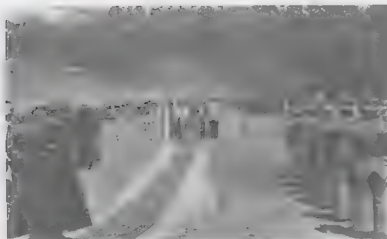


མཐོང་ཡེགས་སུ་བཞུགས་

ཞག་གནང་སྐབས།

Stay at Thong Lek

སྒྲིད་གདོང་ལ་སྒྲུབ་ལ་
 གསོ་གནང་མཛད་སྒྲུབ་ས།
 During a rest at
 Kyidong



རྟ་དབང་ཏུ་བཞུགས་གནས།
 Residence at Tawang

རྟ་དབང་ཏུ་བཞུགས་ཁང་
 རས་རྟ་དབང་དགོན་པར་
 ཆིབས་སྒྲུར་སྒྲུབ་སྒྲུ།
 Procession from the
 residence at Tawang to
 the Tawang Monastery





རྟང་བང་དགོན་པར་ཆོས་

འབྲེལ་སྐབས།

During a religious

sermon at Tawang

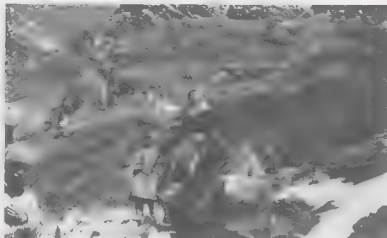
Monastery

རྟང་བང་ནས་འབྲུམ་ཕྱེ་

ལར་ཐེབས་སྐབས།

On the way from

Tawang to Bumdela



ཐེ་ལ་ནས་ཆིབས་སྐྱར་

སྐབས།

Crossing Sela pass

དེ་རང་ནས་ཆིབས་སྐྱར་

སྐབས།

Journey via Dirang



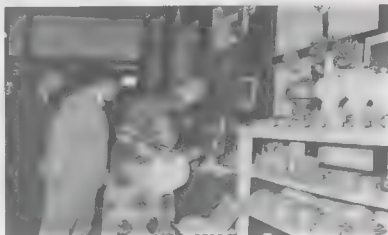
འབྲུམ་སྡེ་ལར་ཐེབས་བསུ་

ཞུས་པའི་རྣམ་པ།

Reception at Bumdela

འབྲུམ་སྡེ་ལར།

Bumdela





འབྲུམ་ཕྱེ་ལར་བཞོ་ཁང་
ཁག་ལ་གཟིགས་སྒྲོར་
ཐེབས་སྒྲུབ་སྒྲུབ།

Visiting a workshop at
Bumdela



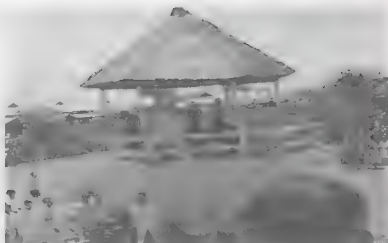
འབྲུམ་ཕྱེ་ལར་བརྒྱུད་གཏོར་
མཛད་སྒྲོ་གནང་བཞིན་པ།
During a religious
ceremony (Gyator) at
Bumdela



འབྲུམ་ཕྱེ་ལར་བརྒྱུད་གཏོར་
མཛད་སྒྲོ་གནང་བཞིན་པ།
During a religious
ceremony (Gyator) at
Bumdela

ཏེ་ཇི་ཡུར་ཐེབས་སྐྱབས།

Visit to Tezpur



ཏེ་ཇི་ཡུར་གདན་ཞུ་ཆེ་བས་

སྐྱུར་སྐྱབས།

Reception at Tezpur

མ་སུ་རིང་གཞུངས་སྐར་ཏུ་

ཐེབས་སྐྱབས་སྐྱབས།

At Musoorie, the initial

seat of Tibetan

Government in Exile



A Short Account of His Holiness' visit to Mon Tawang on his way to India in 1959

(Extracted from His Holiness' Biography, Vol. 5)

1. His Holiness arrives at Indo-Tibetan border area Chu Dhangmo

On 31 March 1959, Indian Prime Minister Nehru announced in the Parliament that His Holiness had arrived in Indian area. The Congress and Socialist Party members expressed their joy over the news. The Prime Minister also said that His Holiness would arrive in Tawang on 5 April through the Indian Army headquarters in Mon Tawang, and he told the members what request had been made by His Holiness. He said that his government had decided to offer asylum to him and his retinue consisting of about eighty people and provide them all the required facilities to live in India.

On that day, His Holiness left Mangmang and headed to Chu Dhangmo, Indo-Tibetan border. There, D. S. Murti, assistant to the governor of Bomdila, with local leader Babu Dawa Tsering, Lhabu, an official from Tawang, and others arrived there. They greeted His Holiness by offering scarves. His Holiness had been about twenty Tibetan bodyguards. The Indian government took all the weapons of the bodyguards, and appointed new bodyguards consisting of Indian soldiers. The guards performed parade and saluted to His Holiness. A new parasol was offered to him. Many tents had been pitched there, and all the members of the retinue were ushered to their tents.

Everyone had now escaped from dangerous places and reached a safe place. He had fully recovered from severe dysentery that he suffered a few days ago. Everyone was happy and relaxed.

On Friday, 3 April, Prime Minister announced in the Lok Sabha that Indian government had decided to offer facilities to His Holiness to live in India. After that the Indian Foreign secretary Mr. S. Dutt called Chinese ambassador in Delhi to the Foreign Office, and handed him the copy of Nehru's statement and informed him about the arrival of His Holiness in India. When Nehru announced the news about His Holiness' arrival in India, all the members expressed their great joy.

On 3 April, District Commissioner of Bomdila Harmander Singh heard from Pakistan news about the arrival of His Holiness in India, and the news was actually broadcast by Chinese government.

Next day, Murti received His Holiness and became his guide. Escorted by Indian troops, His Holiness moved on Chu Dhangmo, and spent night each at Gosam stupa,

Sharde, Lumla, Thongleg At Lumla, Harmandar Singh came to greet His Holiness and they conversed for a while. He expressed his joy over the safe arrival of His Holiness and told him that since His Holiness had already entered India, the responsibility of His security was in their hands.

On the same day, at around 11 am, the All India Radio announced the Prime Minister Nehru's announcement about the arrival of His Holiness in India through the border area Chu Dhangmo Bhutan's Tashi Dzong district officer Legthong arrived there to meet His Holiness. His Holiness granted audience and teachings to the local people wherever he stopped along the road. Local people had cleaned all the roads and drawn white lines on two sides and decorated with flowers. The burnt incense, hosted new prayer flags on the roofs of their houses. They showed their sincere faith and devotion to His Holiness.

2. His Holiness arrives in Tawang

Regarding how His Holiness arrived in Tawang in 1959, Harmandar Singh recounts, "The most concerning thing in my mind was that although HH was exhausted, we had to request him to travel further from the border, because if he remained there for a few days, his life would be in great danger. Therefore, I requested him to Tawang immediately. Moreover, we received instruction from our government that His Holiness should not let remain at Tawang for long for security reasons."

On 5 April, the party left Thongleg. On the way the officials of Tawang and local leaders greeted His Holiness with scarves. At Kyidrong pass, His Holiness and his retinue stopped for a while at Tawang monastery and the monastery offered lunch to His Holiness and all the members of the party. After that, a short distance before reaching Tawang monastery, the monks performed a procession, performed, carrying incense, playing musical instruments such as clarinet and conch shells. The villages and monasteries burned incenses. Many people were standing in line on roadsides, carrying scarves and flowers in their hands. Upon reaching near the gate of a guesthouse, the guard of honors performed parade and salute to His Holiness. Harmandar Singh guided His Holiness to the room reserved for Him, and other members were taken to their own rooms.

On that day, Nehru sent a telegram to His Holiness, stating that from Bomdila, Mr. P. N. Menon would accompany His Holiness as liaison officer cum assistant.

His Holiness stayed at Tawang for two days. On the first day, at the request of Tawang District Commissioner and other Indian government officials, His Holiness granted audience to them and their families, consisting of about 200 people, and bestowed upon them *namo* mantra reading empowerment.

On the second day, at the request of Tawang monastery, H.H. visited the monastery. In front of the monastery, H.H. seated and tea and sweet rice were served. The Rinpoche of Tsona monastery offered *mendichenyum* to His Holiness, who gladly ac-

cepted the lamas and monks of Tawang monastery as well as the local people. His Holiness granted teachings on *Guru Yoga of Tsongkhapa, Essential Attributes* (yon tan gzh gyur ma), and six syllabic mantra to about 400 devotees, including the lamas and monks of Tawang Monastery. After that, H. H. visited each statue and other holy representation in and around the monastery. He made offerings to the main holy image and offered gifts to the monks. Back at his room in the guesthouse, at the request of Tse Rinpoche, abbot Ngawang Sonam of Tawang monastery, Doleb Tulku, and several popular people from Tawang area, He granted them audience in his residence. Gadong Tulku who arrived from Tibet, Khenchung Tenzin Paljor, abbot Pema Gyaltzen of Drepung Loseling also got opportunity to have audience with His Holiness that time. He asked them about the recent happenings in Tibet.

That night, His Holiness told the people around, "Today, I did not wear monk's robe when I gave teachings at Tawang monastery. I was uncomfortable in front of the monks. Moreover since Tse Rinpoche of Tsona monastery is a genuine lama, who have all kinds of transmissions and empowerments, and have read many scriptures, and was among the people who received teachings, I felt very uncomfortable and embarrassing." He also said that the Mon people are really very faithful devotees. They were mentally pure and sincere.

Harmandar Singh recalls, "On 6 April, at 9. am, I went to speak to His Holiness. The ministers were sitting in the audience room. During the audience, His Holiness narrated to me the account how he fled from Tibet and about future plans and visions. I told him that I would like to tell him the message sent by Prime Minister Nehru. He called the ministers to his room. The message read,

My colleagues and I welcome and send greetings on your safe arrival in India. We shall be happy to afford the necessary facilities to you, your family and entourage to reside in India. The people of India, who hold you in great veneration, will no doubt accord their traditional respect to your personage. Kind regards to you.

In the morning of 8 April, when His Holiness left Tawang, Indian officials and guard of honors performed honorary parade. Thousands of people waited in line on road sides and see off His Holiness. People looked unhappy to see His Holiness leave. With the Tawang district commissioner, His Holiness left Tawang. The party stopped for night each at Jang, Shar Sela, Senge Dzong, Darang and Rahung. The local people greeted and arranged accommodation for His Holiness and the entourage. At each place, His Holiness granted audience and visited the holy places at Senge Dzong and Nyugma Dong.

Bomdila District Commissioner Harmander recalls, "When I met His Holiness and accompanied him through the journey, I experienced a feeling, His country was lost to the enemy and people were left behind in Tibet. All the properties and belongings were lost. His Holiness was nevertheless optimistic. He was always in joyful mood and wore smile on his face smiling all the time. I had never seen him unhappy. Everyone who visited His Holiness and who came to greet on the road had the same feeling. His Holiness might have started learning English in Lhasa. During the journey, he used to

ask me the English names of things, such as flowers. He would say a name in English and asked me if it was correct. When he said correct, I would say it was correct, and he would feel very happy and laugh."

In the morning of 12 April, the party left Rahung and when they reached northern pass of Bomdila, Mr. Menon, Indian deputy foreign secretary, who had been dispatched by the Indian government to serve as liaison officer to His Holiness arrived there. He was accompanied by Kazi Sonam Topgyal from Sikkim who was to serve as translator to His Holiness, and Babu Atruk Tsering and assistants to serve as bodyguards. They greeted His Holiness and offered. Mr. Menon handed a telegram sent by Nehru to His Holiness. Regarding this, His Holiness recounts in his autobiography:

We finally reached it some three weeks after leaving Lhasa, though it seemed like a aeon. On arrival, I was greeted by my old liaison officer and interpreter, Mr. Menon and Sonam Topgyal Kazi respectively, one of whom handed me telegram from the Prime Minister. The telegram read, "My colleagues and I welcome and send greetings on your safe arrival in India. We shall be happy to afford the necessary facilities to you, your family and entourage to reside in India. The people of India, who hold you in great veneration, will no doubt accord their traditional respect to your personage. Kind regards to you. Nehru."

Thereafter, guided by Menon, the party left for Bomdila town. There was a decorated large gate and a large stage. Guards of honor performed parade and salute. In the letter sent by Nehru to His Holiness, there was no mention of anything that restricts His Holiness from doing freedom struggle and political activities in India. However, nowadays some Indian politicians assert that the Prime Minister and His Holiness had agreed that His Holiness would not engage in political activities in India, and this is not true at all.

His Holiness and his entourage were taken to a guesthouse. Local Indian government officials of various ranks came to greet His Holiness and offered scarves. Many people were waiting on the road sides carrying scarves, flowers, flags, etc., in their hands.

Regarding that event, Harmandar Singh recalls, "On 12 April at 6 am, His Holiness and the party left Rahung and reached Bomdila at 9:45 am. Indian foreign ministry representative Mr. Menon greeted His Holiness introduced other Indian officials to His Holiness. At that time, many lay and ordained people were waiting on the roadsides to welcome His Holiness, holding scarves, incenses and other auspicious articles in their hands. When His Holiness visited my house, my wife Narandar Koal gave reception. His Holiness resided at my guesthouse. I served him and all the members in the party tea and rice. I had meetings with His Holiness twice, one in the morning and one in the evening."

After a while, Harmandar Singh made a new chair and placed it in the main hall of his office. He invited His Holiness to the hall and requested to sit on the new chair to bless the chair. The Tibetan retinue, Indian officials, and others were also invited there. He presented a long scarf to His Holiness. After that, everyone was served with tea.

and snacks. Menon and Sonam Topgyal approached His Holiness and told him that the Indian government would treat His Holiness and his entourage as guest as long as they resided in India, and the Government of India would provide all the necessary facilities, and the government would accord His Holiness the same honor as granted in 1956. The responsibility of the safety of His Holiness would be taken by the government."

When we (Kasur Neshar and others) asked Mr. Menon how long the Indian government would treat His Holiness and his entourage as guests in India, and he replied that the Indian government would treat them as guests as long as they resided in India, and that there was no any time limit. The security responsibility of His Holiness would be solely taken by the Indian government.

When we presented and read all the letters and telegrams sent to his His Holiness that expressed congratulations on his safe arrival in India, His Holiness was pleased to hear all these, and instructed us to sent replies to all of them, saying thanks to their messages. His Holiness remarked, "Freedom is really very important!" That night, His Holiness said to those who were around him, "Today, when I met Mr. Menon, Topgyal-la and Atruk Bahu who I knew, I was able to feel the breeze the freedom in India. Until we reached there since I left from Tibet, I had been in worry and fear. Now my all worries and tense feeling have disappeared and I feel relaxed and happy. Freedom is happiness in real sense. Now we have arrived in a free country. What sort of joy you feel in your mind when you have arrived in a free country?" Saying so, he remained silent for a while in a deep thought. Then he said, "When I think from another side, we are in a desperate situation, as we have departed our country, and the majority of our people are suffering brutal torture and suppression under the Chinese. When I think about this, I feel very sad and worried from the depth of my heart. Don't you have such a feeling... Since we have arrived in a free country now, we must work hard with dauntless courage and do everything at our best level for the freedom of Tibet." His statement greatly touched and encouraged all the members in his entourage who were present near him.

Part II

His Holiness holds discussions about Tibet's issue at Bomdila, sends request to the government of India, makes a press statement at Tezpur and finally arrives in Mussoorie.

1. His Holiness reaches Bomdila, where he holds discussion and sends a request to the government of India

In the morning of 12 April, His Holiness convened a meeting, attended by former head of the cabinet Surkhang Wangchen Gelek, assistant minister Shenhkawa Sonam Topgyal, deputy minister Neushar Thupten Tharpa, Chikyab Khenpo Gadrang Lobsang Rinzin, Tse Khendrungche Ia Lama Rongnamsey Thupten Norsang, HH's chief bedroom servant Simpon Khenpo Samkhar Thupten Dhonyo, Tse Khendronche Phala Thupten Woeden, bodyguard leader Takla Phuntsok Tashi, former abbot of Gyantse

Monastery Khensur Gomang Ngawang Lekden, Sera Mey abbot Ngawang Drakpa, Ganden's representative Jamyang. The purpose of the meeting was to discuss Chinese oppressions in Tibet, the past and present Sino-Tibetan relations, what appeals should be made to the government of India, what announcements should be made to the internal community, and so on. The members viewed that they should first consult Silon Dekharwa Tsewang Rapten, Gyalo Dhondup, Khendrung and Tsipon Shakapa, the former Tibetan government officials who had arrived in India before them, but since they did not arrive at Bomdila when His Holiness and his entourage arrived there, it was decided that whatever decisions arrived at the meeting should be final. At the request of His Holiness, Mr. Menon and his translator Sonam Topgyal Kazi also attended the meeting. At the meeting, His Holiness spoke on Tibet's crisis beginning from the Chinese invasion to the recent Chinese brutal activities in Tibet, especially the recent violent events in Lhasa. His Holiness further said that there was no alternative but to request the Indian government to make efforts to stop the ongoing Chinese brutal suppressions in Tibet. Mr. Menon made notes, and sent a telegram to Delhi that very evening.

On 14 April, Indian Foreign Secretary Mr. S. Dutt announced that Prime Minister Nehru would come to Mussoorie to meet His Holiness on 24 April. Through request to the UP government it was decided to accommodate His Holiness in Mussoorie. He also announced that Joint Secretary Mr. S. Sen would arrive at Tezpur and he would make arrangements regarding His Holiness' audience with people who were waiting there. Sen would accompany His Holiness to Mussoorie.

In that morning, UP chief minister Dr. Sampurnand announced sent a congratulation to His Holiness on the government's confirmation of Mussoorie as His Holiness residence and the UP state government would like provide all the necessary facilities to His Holiness and his entourage.

In the morning of 14 April, 1,000, people, led by Harmandar Singh, many Indian officials of different ranks, along with their families, as well as local people, granted them audience and received offerings from them. After that, His Holiness performed prayers and consecrated the statues at Harmandar Singh's house.

After that, HH and his retinue were taken on a tour around Bomdila town, and they visited offices, hospitals, schools, factories, women development centre, shops etc. That night Harmandar Singh hosted a dinner party to His Holiness and his retinue, and showed documentary films on Gandhi's struggle for Indian independence and others. His Holiness watched the films with great enthusiasm. Regarding this, Harmandar Singh recalls, "On 14 April, at 9-10:45, His Holiness granted audience to Indian dignitaries, members of different organizations and other people. There were about 4000 people in all. He then visited government offices, hospitals, women's development office, schools and factories. After that I showed movies about Mahatma Gandhi's struggle for Indian independence, the Indian Prime Minister, Indian democracy, Himalaya, Mon Tawang, etc., at my residence. His Holiness watched all the movies with great interest, and he especially liked the movies about Indian freedom struggle and the Prime Minister. After, I served a dinner to him and his officials."

On 15 April, His Holiness took rest, without engaging in any activities. Since 16 April, 8th day of the 3rd Tibetan month of the Earth Pig year, coincided with the Tibetan religious festival called Gaytor (rgyad gtor). In the morning, Chpon Thupten Sonam made offerings and recited prayers in the meeting hall at His Holiness' residence. His assistant Thupten Jamyang, bedroom servant Thupten Thapkey recited the Kalachakra prayers before the image of Mahakala, Palden Lhamo and Nechung Deity. After a while, His Holiness arrived in the hall and sat on the throne. Kalon Trinor offered a scarf and *mendrel tensum* (a statue, stupa and scripture) to His Holiness. After that, the two deputy ministers, Chikyab Khenpo, Khendron Chenmo and other officials sat in line according to their ranks. Mr. Menon and Kazi Sonam Topgyal also attended the ceremony and offered scarves to His Holiness and took hand-blessing from Him. This was followed by tea and rice served to all the members present there.

After coming back to his room after the ceremony, His Holiness remarked, "Today's *gaytor* was somewhat somber. We could not recite properly the Kalachakra prayer, which was normally recited by the Choepon. We did not have texts, nor did we have many monks to recite the prayers along with the Choepon. I remembered the *gaytor* ceremony that we used to perform in Tibet.

Harmandar Singh recalls, "When His Holiness reached Bomdila, he gave the two horses which he had brought from Lhasa to Bomdila governor Harmandar Singh and D. S. Murti as gifts in appreciation of their kind help. After, as per the government's rule, the horses were confiscated by the government and kept them as historical memento."

After lunch, the party travelled and reached Tezpur. He decided to make a brief press statement in English about Tibet's issue to the press. As there were no other programs in his schedule, His Holiness took rest after that.

Harmandar Singh recounts, "I have a vivid memory about how His Holiness and we moved from Bomdila to Tezpur on 15 April. In the first group, there were two tutors and his family members of His Holiness, carried by six jeeps. They were escorted by S. Murti. In the second group, His Holiness, accompanied by myself, Menon and my wife. At that time, there are around twenty-five jeeps in all. When we crossed NEFA area and reached Assam, Assam Planning Minister K. P. Tripathi arrived there to receive His Holiness and the group. Now my responsibility of escorting His Holiness was over. Fortunately, before His Holiness left for Mussoorie, He joyfully granted a special and final audience to my wife and me in a small room in the train arranged for him. This is the end of the account about His Holiness arrival in India that I jotted in my diary."

Harmandar Singh not only offered official warm reception, assistance and honor but also personally rendered immense assistance and hospitality as well as honor to His Holiness and his entourage during their stay in Bomdila. His Holiness often says that he will never forget his kindness.

2. His Holiness gives a press statement at Tezpur

In the morning of 17 April, the party left Bomdila for Tezpur in jeeps provided by the Indian government. Harmander Singh himself drove the vehicle in which His Holiness travelled. There were jeeps of security guards in the front and back of His Holiness' jeep. Mr Menon and other officials, as well as the Tibetan government officials, were also in party. When the party arrived at Chako, they were served with breakfast. Brigadier A. S. Guraya from Assam division, Lt. Colonel H. S. Gill as well as Planning Commissioner K. P. Tripathi and his two wives arrived there to meet His Holiness.

Travelling further, the party reached Khelong, where they spent the night at a newly built guest house. His Holiness' elder brother Gyalo Thondup was waiting there. He, along with some Indian dignitaries gave warm reception to His Holiness and his entourage. That night, Gyalo Thondup met His Holiness and told him the latest news. His Holiness thus came to know the foreign news about the Tibetan issue and sentiments of the Tibetans living in Darjeeling and Kalimpong.

Mr Harmandar Singh recalled, "On 17 April, just after the sunrise, His Holiness and his entourage left Bomdila and travelled about sixty miles. I myself drove the jeep of His Holiness, and He sat with me in the front. There were 25 jeeps travelling together at that time. As planned, we stopped at Khelong for the night. It was planned on ground of security reason. Since no foreigners were allowed to enter NEFA territory without permission, if His Holiness stayed at the Foothills before Khelong, many people and reporters would come there and they might cause difficulties to H.H. We might also face difficulty in providing security to H.H. That was why we arranged His Holiness' stay at Khelong in our schedule. At Tezpur, many foreign reporters were waiting for His Holiness. Representatives from various news agencies across the world had come there. As soon as reaching there, His Holiness gave his first public speech to the media people.

On the morning of 18, the party left Khelong. At around 7:45 am, the party arrived at the Foothills. K. P. Tripathi, Assam's Planning Minister, according to Tibetan tradition, offered a long scarf to H.H. The dignitaries arrived to greet and meet His Holiness included F. C. Phuken, District Commissioner of Darrang; Assam Rifle's Brigadier Guraya and Major Punje; police officer Sr. Hydar Husan and Sr. G. C. Bardoli arrived there to greet His Holiness. K. P. Tripathi introduced them to His Holiness, and Sr. K. P. Agarwal, gave a welcome speech.

Travelling further, the party stopped for a short time at the residence of Major Punje. There were around 75 officials led by Tripathi. Breakfast was served to all the guests. Around 100 reporters had arrived there from different parts of the world, and they greeted His Holiness and took many photos of him. They requested him to speak about Tibet's tragedy. Mr Menon, liaison official to His Holiness told the press that His Holiness would make a press conference when he arrived at Tezpur. The reporters immediately headed to Tezpur. Among the crowd, someone joyfully shouted "His Holiness!" He was none other than Henrich Harret, who fled to Tibet during the second world war and lived there seven years.

After that, the party left the Foothills, and vehicles had been changed. There were bodyguards in the front and back of His Holiness' vehicle.

Before reaching Tezpur, the party stopped at the Circuit House, a government guest house located on a small hill. Lunch was served to all the members of the party. Former prime minister Dekharwa Tsewang Rabten and deputy minister Yuthok Tashi Dhondup arrived there from Kalimpong. His Holiness expressed his joy at meeting the old Tibetan government officials who had gone into exile in India sometime before. He told them that there were many things to discuss and he would like to have a meeting as soon as they arrived in Mussoorie.

His Holiness said, "I sent a wireless to Silon, my elder brother and others to meet us at Bomdila, but they did not get permission to go there easily and thus they could not come there. I think the Indian government refused to permission to them in order to know our true stories. I did not know exactly the real reason behind it."

The news reporters had gathered at the guest house. K. P. Triparti, royal steward of Sikkim, secretary to the governor of Sikkim, among other dignitaries, arrived there and sought audience with His Holiness.

The media persons took many photos of His Holiness and requested him to speak about the condition in Tibet. His Holiness thus decided to tell them a brief account of Tibet. He prepared a speech which was translated into English and was read by Surkhang Dapon Lhawang Topgyal. Copies of the statement were distributed to the reporters. Although many people request His Holiness to give a speech, he did not get time to do so.

After that His Holiness and the party headed to Tezpur train station. Many civil and military officials had arrived there to receive him. His Holiness looked at them with love and joy, and spoke briefly, thanking them for their love and kindness.

His Holiness' journey in 1959 was similar to his prior visit to India in 1956. The Indian government accorded him an elaborate reception, that was fit to a dignitaries of other countries. A special train had been reserved for His Holiness and his retinue. While travelling on the train, His Holiness said, "Today, in the crowd of many news reporters, I heard my old friend Henrich Harter calling me loudly. When I saw him suddenly, I just remembered my past life in Tibet, where I used to enjoy freedom and happiness. Today I just managed to recognize him from distance and gave him a smile, but I did not get time to meet and talk with him. Now as we have arrived in a free country, we will meet each other soon."

On 17 April, during a meeting held at Sarpu House in New Delhi regarding the Tibetan issues, presided over by Indian Lok Sabha member H. N. Kunzru, the chief of the Praja Socialist Party, Ashok Mehta, said in his speech, "We are not satisfied with our government's not granting political support to His Holiness. The government should give permission to His Holiness to conduct freedom struggle on this soil with pride. If the government puts restrictions on His Holiness or treats him as if he is placed under house arrest, then the government's claim that it is showing sympathy and solidarity with the Tibetans is meaningless. The government should act in accordance with the international

law regarding the political rights and their political activities. Just as Britain, the US and Switzerland granted asylum to Marx, Lenin and Mazzini, who later conducted freedom struggle in the host countries. Is the Indian government not going to give such freedom to His Holiness to carry out political activities in India?"

3. His Holiness arrives in Shiliguri

In the morning of 19 April, His Holiness and his retinue arrived at the train station of Shiliguri. The chief secretary of Bengal state, as well as other India officials arrived there to greet His Holiness. News reporters, general people, Sikkim's king Dhondup Namgyal and his son, Sikkim's chief minister Apa Pant, Bhutan king's mother Rani Choeying Wangmo, His Holiness' younger sister Jetsun Pema, former Tibetan government officials, monks and lay Tibetans from Bhutan, Sikkim, Kalimpong, Calcutta, and others places had arrived there to greet His Holiness.

His Holiness was invited to a large park where a high stage had been constructed. A large crowd, consisting of both Tibetan and Indian people had gathered there. The District Commissioner of Siliguri received the Dalai Lama. He then gave a speech and offered a flower garland to His Holiness. They waved Indian and Tibetan national flags. They also waved scarves and flowers. They sounded drums and played other religious musical instruments. They joyfully shouted slogans in Hindi such as "Dalai Lama Zindabad" (Long Live Dalai Lama), "Jai Dalai Lama" (Dalai Lama the great), "Jai Tibet" (Tibet the great) etc. Overjoyed, His Holiness, with smile on his face, looked over to the crowd and waved his hands. Up to that time, various newspapers carried news about Chinese violent oppression in Lhasa and untrue stories of whereabouts of His Holiness. As the result, many foreign people who were concerned with the Tibetans became worried. Therefore, the sudden arrival of His Holiness, along with his retinue, in India seemed miraculous. It was very pleasant news to everyone. Everyone was very happy to see HH personally. Not to mention Tibetans, even Indian people who had deep faith in him shed tears of joy. After that, the party boarded a train to Sarnath.

During the journey, HH said, "Today at Siliguri, I got opportunity to meet Sikkim king and prince, whom I had met in 1956. Many people came and showed their love for us. I got the same feeling that I had in 1956... Sikkim king and prince wept immediately they saw me. They were not able to speak properly. Similarly, my younger sister and other Tibetans wept when they saw me. As for myself, I had a mix feeling - on one hand I was very happy that I have escaped from the Chinese control and could meet them. On the other hand, I felt very sad since my country and the majority of my people have been left behind under the Chinese oppression. I also had tears in my eyes and I was not able to look at them. For a short time, I was not able to speak.

4. His Holiness arrives in Lucknow

On April 20, at 11:30 am, HH and the party arrived at the train station of Varanasi, where he

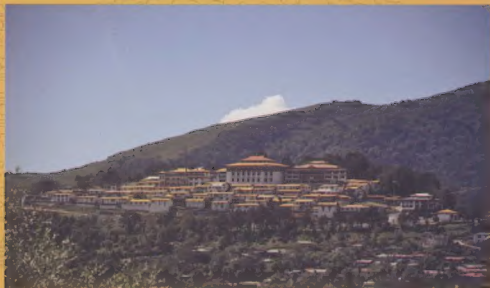
was received by local civil and military officials; Indian local people; Thupten Jungey, head of Sarnath Tibetan monastery; Dotrul Ripoché, the abbot of Bodhgaya; Burmese monks, Indian Buddhists as well as both Buddhist people living in India, who were carrying their own religious banners, flowers, religious musical instruments and other auspicious articles in their hands.

His Holiness went to Deer Park, a very important Buddhist sacred place, where the Lord Buddha turned the first Wheel of Dharma. There he visited and prayed at the stupa constructed by Ashoka and the stupa built by Dharmapala which contains Buddha's relics, and he also prayed there.

After that, His Holiness, along with his entourage, was invited to a large park by the king of Varanasi and the Mahabodhi society of India. They invited His Holiness to a tent pitched in the park and they offered him eleven volumes of Tripitika written in Indian Devnagri script. Buddhist monks from different countries also came to have audience with HH. Tea and biscuits were served to all the guests. The monks recited prayers of their own traditions. His Holiness and Tibetan monks also recited prayers. After that, HH thanked the organizer for the reception granted to him. He advised that all the Buddhist monks all over the world should take responsibility to promote the Buddhadharma in order to bring peace and happiness in the world. His Holiness granted audience to Abbot Dotrul Trulku and Sarnath Temple's head Thupten Jungney. Thereafter, all the party was taken to train station of Varanasi, accompanied by the above Indian dignitaries.

Travelling from Varanasi, His Holiness' train reached Lucknow train station at round 5 pm that day. There, UP government representative Mr. Govind Narain and District Commissioner of Lucknow Mr. Shivesh Warker, as well as many other civil and military officials, received His Holiness. More than twenty thousand people had gathered there who were eager to get a glimpse of His Holiness.

His Holiness and his entourage were invited to a large ground, where more than ten thousand people had gathered. A high stage had been constructed for HH. Mr Shivesh Warker gave a speech, and said that the people of India were very happy with the safe arrival of His Holiness in India, and he also spoke briefly on the historical and cultural relations between Tibet and India. He offered a flower garland to His Holiness. The crowd joyfully shouted, "Long live Dalai Lama," "Victory for the Dalai Lama", "Victory for Tibet," etc. They had carried banners bearing these slogans and waved them. The Indian people showed their sincere love to the Tibetan people. His Holiness was overjoyed with the great love and kindness shown by Indian people. With his hands joined together in devotion, he said to the audience, "May the relationship between India and Tibet grow forever and may the Buddha's teachings bring everlasting happiness and peace in this world!" He recited the prayer Golden Mountain with Bountiful Resources and other prayers through loudspeakers. Once again, the audience shouted happily, "Long live, the Dalai Lama," "Victory to the Dalai Lama" many times, even along the road when they went back home. Their sound of their shouting filled the whole town as if one thousand dragons made thunder. His Holiness and his party left by train, but the voice of people was still heard in the train up to some distance.



ཏྲ་དབང་དགའ་ལྡན་ནམ་རྒྱལ་སྡེ།



ལ་རྒྱལ་མཆོག་སྐུ་ཐེང་དྲུག་པ་ཆེན་པོའི་འཁྲུངས་ཁང་ཨོ་རྒྱན་གླིང་།

Organized by
Tendhon Culture Preservation Society,
Tawang (A.P)